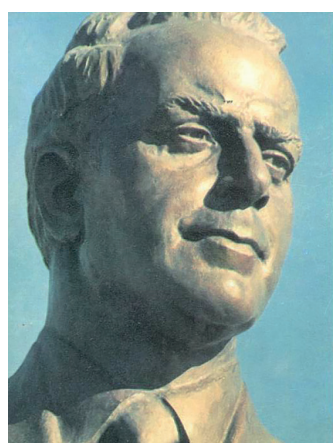

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

J. Aliyev

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

9 oktyabr
2025-ci il,
cümə axşamı
№ 182 (7009)
Qiyməti
60 qəpik

İlham Əliyev
@azpresident

Bu gün Azərbaycan ordusu Hadrut qəsəbəsini, Çaylı, Yuxarı Güzlək, Gorazılı, Qışlaq, Qaracalı, Əfəndilər, Süleymanlı, Sur kəndlərini işğaldan azad edib. Eşq olsun Azərbaycan ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!

[Translate Tweet](#)

6:53 PM · Oct 9, 2020 · Twitter Web App

Azərbaycan Türk dünyasının ilham mənbəyinə çevrilib...

Bax səh. 3

Qəbələ Zirvəsi - Təşkilatın yeni siyasi manifesti...

Bax səh. 2

Türk xalqlarının qardaşlıq dəstəyi

Bax səh. 5

Qəbələdən dünyaya mesajlar...

Bax səh. 4

Londonda iqlim dialogu...

Bax səh. 6

Azərbaycan-Oman Birbaşa İnvestisiya Fondu yaradılır

Bax səh. 6

Rusiyalı diplomatlara qadağa...

Bax səh. 4

5 saatlıq görüş...

Bax səh. 7

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 8-də Xorvatiya parlamentinin sədri Qordan Yandrokovici başçılıq etdiyi nümayəndə he-

yətini qəbul edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Xorvatiya parlamentinin sədri Qordan Yandrokovici Azərbaycanla ilk dəfə səfər etdiyini deyərək, paytaxt Bakının

Azərbaycan-Xorvatiya: dostluq və tərəfdaşlıq prinsiplərinə əsaslanan münasibətlər

gözəlliyinin onda dərin təəssürat hissi yaratdığını bildirdi.

Qordan Yandrokovici Prezident İlham Əliyevi Azərbaycan dövləti və xalqı naminə gördüyü işlərə və xidmətlərinə görə təbrik etdi. Qonaq, həmçinin Vaşinqtonda Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh gündəliyinin irəliyə aparılması istiqamətində əldə edilmiş nəticələr münasibətilə də təbriklərini çatdırdı.

Azərbaycan ilə Xorvatiya arasında əlaqələrin yaxşı səviyyədə olduğunu deyən Qordan Yandrokovici parlamentlərarası münasibətlərin daha da genişləndirilməsi üçün imkanların mövcud olduğunu vurğuladı. Hər iki ölkədə parlamentlərarası dostluq qruplarının fəaliyyət göstərdiyini qeyd edən qonaq dostluq qrupları ilə yanaşı, müxtəlif parlament komitələri arasında da əməkdaşlığın vacibliyi-

nə toxundu.

Təbriklərə görə təşəkkürünü bildiren Prezident İlham Əliyev Azərbaycanla Ermənistan arasında əldə olunmuş razılaşmaların tarixi əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə Xorvatiya arasında əlaqələrin inkişafından məmnunluğunu ifadə etdi.

Xorvatiyanın Azərbaycanın Avropa İttifaqı və NATO ilə

əlaqələrinin inkişafını daim dəstəkləməsi vurğulandı.

Görüşdə ikitərəfli münasibətlərin dostluq və tərəfdaşlıq prinsipləri əsasında inkişaf etdiyini bildirildi, enerji, sərmayələr, turizm və digər sahələrdə əməkdaşlıq üçün geniş imkanların olduğu diqqətə çatdırıldı, ölkələrimizin beynəlxalq parlamentlərarası təsisatlar çərçivəsində əlaqələrinin inkişaf perspektivləri müzakirə olundu.

Qəbələ Zirvəsi - Təşkilatın yeni siyasi manifesti...

Yeni nizamın formalaşdığı global mühitdə son 5 il ərzində ən mühüm dəyişikliklər şübhəsiz ki, Avrasiyanın mərkəzində - Cənubi Qafqaz, Orta Asiya və Mərkəzi Asiya geostrateji coğrafiyasında müşahidə olunub. Bu dövrdə regional təhlükəsizliyin təmini istiqamətində yeni arxitekturanın qurulmasından başlayaraq, yeni iqtisadi münasibətlərin formalaşması və yeni global əməkdaşlıq platformalarının reallaşmasına qədər vacib və əhəmiyyətli yol qət olunub. Bu mənada, beynəlxalq münasibətlər sistemində yeni güc mərkəzlərinin formalaşması, regional əməkdaşlıq formatlarının aktuallaşması fonunda adıçəkilən coğrafiyanın yeni, amma əsaslı təşkilatına çevrilməkdə olan Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) gətirdikcə daha çox strateji çəkisi olan birlik kimi ön plana çıxır. Təşkilat əvvəlcə Türkdillli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurası, sonradan isə TDT adı altında fəaliyyətindən cəmi 16 il ötməsinə baxmayaraq, yeni dövr üçün mühüm bir strateji ərazi təqdim edə bilib. Hazırda TDT qarşısında duran əsas vəzifələr daha global və mahiyyət etibarı ilə strateji anlam daşımaqdadır. İnteqrasiyanın dərinləşdirilməsi və strukturlaşdırılmış əməkdaşlığın təmini, müasir dövrdə artan geosiyasi risklər, regional münaqişələr, enerji və kommunikasiya təhlükəsizliyi kimi məsələlər fonunda müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində koordinasiyanın vacibliyi TDT gündəliyinin əsas müzakirə predmeti kimi xarakterizə olunur. Bu sahələr üzrə birgə fəaliyyət isə kollektiv müdafiə mexanizminin gücləndirilməsi ilə yanaşı, həm də Türk dünyasının strateji sabitliyini təmin edən siyasi dayaq yaradır.

Paralel olaraq TDT məkanında iqtisadi əməkdaşlıq üçün çox münbit şərait formalaşıb. Xüsusilə nəqliyyat, enerji, rəqəmsal iqtisadiyyat və tranzit potensialı baxımından təşkilat üzvləri bir-birini tamamlayan strateji resurslara sahibdirlər. Bu amil Türk dünyasının gələcəkdə həm Avrasiya iqtisadi inteqrasiyasında, həm də global ticarət sistemində daha güclü oyunçuya çevrilməsi üçün ciddi zəmin yaradır. Qəbələdə keçirilmiş 12-ci Zirvə toplantısının əsas müzakirə predmetləri də məhz bu kimi uğurlu strixrlərlə əhatələnib.

Təhlükəsizlik və müdafiə əməkdaşlığı: Tarixi məkandan tarixi - strateji mesajlar

TDT-nin institusional çərçivəsində təhlükəsizlik və müdafiə məsələlərinin koordinasiyası bu gün hər zamankından daha aktualdır. Qloballaşmanın gətirdiyi mürəkkəb çağırışlar - informasiya müharibələri, terror təhlükəsi, regiondakı güc balansının tənzimlənməsi - bütün bu faktorlar Türk dövlətlərini qarşılıqlı dəstək mexanizmlərini gücləndirməyə vadar edir. Təbii ki, qurum daxilində hərbi müttəfiqlik və ya müdafiə və təhlükəsizlik əməkdaşlığı kriteriyalarını müəyyənləşdirən bir sıra mexanizmlər mövcuddur. Bu mənada, ilk diqqət çəkən ali sənəd 2024-cü ilin yayında Şuşada keçirilən TDT liderlərinin qeyri-rəsmi Zirvə görüşündə imzalanmış Qarabağ Bəyannaməsidir. Bəlli olduğu kimi, sənəddə strateji tərəfdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi və dərinləşdirilməsi, TDT-nin kollektiv strategiyasının formalaşdırılması üçün siyasi, iqtisadi, nəqliyyat, müdafiə sənayesi, humanitar, təhsil və mədəniyyət

sahələrində türk dövlətlərinin tam potensialından və imkanlarından istifadə edilməsinin vacibliyi qeyd edilir. Bəyannamədə üzv dövlətlərin milli qanunvericiliyinə uyğun olaraq müdafiə sənayesi sahəsində birgə fəaliyyətin davam etdirilməsi niyyətləri bir daha vurğulanır və bu xüsusda lazımi tədbirlərin görülməsi üçün üzv dövlətlərin aidiyyəti qurumlarına tapşırıq verilməsi əksini tapır. Qeyd edilən müddəə ol-duqca vacib məqamlardan xəbər verir - düzdür, hazırkı dövrdə TDT üzvlü olan ölkələrə qarşı hər hansı real təhlükələr hiss edilməyə belə, əməkdaşlığın hərbi müdafiə sahəsi üzrə inkişaf etdirilməsi inteqrasiyanı daha da sürətləndirəcək. Qəbələdə baş tutmuş Zirvə toplantısında çıxışında Prezident İlham Əliyev vurğulayıb ki, bu gün sülh və təhlükəsizlik hər bir ölkənin inkişafı üçün əsas amildir. Təşkilatımızın təməl sənədi olan Naxçıvan Sazişində sülhün qorunması və təhlükəsizlik əsas məqsəd və vəzifə-

lör sırasında yer alıb: “Dünyanın üzvləşdiyi hazırkı geosiyasi və təhlükəsizlik çağırışları fonunda, ötən il Şuşada qeyri-rəsmi Zirvə Görüşü zamanı qəbul edilmiş Qarabağ Bəyannaməsi-nə və bugünkü Zirvə Görüşünün “Regional sülh və təhlükəsizlik” mövzusunda uyğun olaraq, türk dövlətlərinin vahid güc mərkəzi kimi çıxış etməsi olduqca vacibdir. Məlumdur ki, təhlükəsizlik təmin edilmədən inkişaf mümkün deyil. Beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərini kobud şəkildə pozulduğu dövrdə ölkələrimiz arasında hərbi və hərbi-texniki sahədə əməkdaşlıq çox önəmli amillərdən biridir. Bu çərçivədə müttəfiqimiz olan Türkiyə ilə dərin əməkdaşlıq mövcuddur. Yalnız son bir ildə Türkiyə ilə birgə 25-dən artıq ikitərəfli və çoxmillətli hərbi təlimlər keçirilmişdir. Ölkələrimiz arasında hərbi, müdafiə və təhlükəsizlik sahələrində geniş əməkdaşlığı nəzərə alaraq, 2026-cı ildə Azərbaycanda Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin birgə hərbi təlimlərinin keçirilməsini təklif edirik. Bugünkü dünyada hərbi güc hər bir ölkənin müstəqilliyinin və ərazi bütövlüyünün əsas amildir”.

Əməkdaşlığın yeni prizması, strateji tərəfdaşlığın yol xəritəsi

Qeyd edildiyi kimi, Qarabağ Bəyannaməsində təhlükəsizlik əməkdaşlığına dair vurğulan strateji öhdəliyyətlər daşıyır. Bəyannamə yalnız regionda sülhün və sabitliyin təmini-nə deyil, həm də türk dövlətlərinin təhlükəsizlik arxitekturasında vahid mövqedən çıxış etməsinə yönəlib. Bunun təməli isə Şuşa Bəyannaməsi ilə Azərbaycan və Türkiyə arasında formalaşan hərbi-siyasi ittifaqın əsas hüquqi əlaqələrinin formalaşdırılması ilə qoyulub. Bu sənəd təkcə iki ölkə arasında deyil, bütün Türk dünyası-n

da müdafiə sahəsində strateji birliyin modelini formalaşdırır. Prezident İlham Əliyevin səsləndirdiyi birgə hərbi təlimlərlə bağlı təklif isə əməkdaşlığın daha da irəliyə aparılması yönündə dərin mənə daşıyır. Təbii ki, birgə hərbi təlimlər ideyası TDT-nin gələcəkdə regional təhlükəsizlik alyansına çevrilməsi istiqamətində praktik addımdır. Bu, həm təcrübə mübadiləsi, həm komanda uyğunluğu, həm də ortaq təhlükə konsepsiyasının formalaşması baxımından mühüm platforma yaradır.

Paralel olaraq Prezident İlham Əliyevin “hərbi güc müstəqilliyin əsas amildir” tezişi çağdaş beynəlxalq siyasətin realılıqlarını əks etdirir. Sülhü qorumağın, suverenliyi təmin etməyin və milli maraqları müdafiə etməyin ən effektiv yolu güclü müdafiə sistemindən keçir. Bu baxımdan, Azərbaycan ordusunun 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığı təcrübə TDT üçün örnək model hesab olunur. Beləliklə, Qəbələ Zirvəsi bu mənada, tarixi bir missiyanı özünə götürür - tədbir TDT-nin təhlükəsizlik gündəliyini müəyyən-ləşdirən tarixi mərhələ kimi yadda qalır. Bu istiqamətdə əməkdaşlıq həm siyasi həmrəylik, həm də strateji sabitliyin təməli daşıdır.

Zəngəzur dəhlizi (TRİPP): inteqrasiyanın əsas rəmzi, yeni strateji sütunu və vahid güc simvolu

TDT-nin ən əhəmiyyətli dayaq sütunlarından sayılan nəqliyyat-loqistika üstünlüyünün mərkəzində Orta Dəhliz dayanır. Bu marşrut Çin və Mərkəzi Asiya ölkələrindən başlayaraq Xəzər dənizi üzərindən Azərbaycan və Türkiyə vasitəsilə Avropaya çıxışı təmin edir. Orta Dəhlizin effektiv fəaliyyəti həm TDT-nin iqtisadi potensialını gücləndirir, həm də Qərbi Asiya arasında etibarlı alternativ ticarət yolu-nu yaradır. Azərbaycan bu dəhlizin inkişafı üçün rəqəmsal gömrük sistemlərini, enerji və logistika infrastrukturunu yeniləyir. Ölkəmiz həmçinin TDT-nin digər üzvləri - Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan və Türkiyə ilə multimodal daşımalar və gömrük əlaqələrinin unifikasiyası sahəsində əməkdaşlıq edir. Artıq reallaşması istiqamətində heç bir sual

qalmayan Zəngəzur dəhlizi (TRİPP) isə bu iqtisadi körpünün əsas seqmenti qismində çıxış edəcək. Qeyd edək ki, bu ilin avqustunda reallaşan Vaşinqton Zirvəsində təsdiqlənən Zəngəzur dəhlizi (TRİPP) layihəsi Türk dünyasının birliyinin yeni simvoluna çevrilməkdədir. Bu dəhliz yalnız coğrafi bağlantı deyil, həm də siyasi və mədəni inteqrasiyanın təzahürü sayılır. Dəhlizi Azərbaycanın əsas təşəbbüsü kimi ortaya çıxaraq, Türkiyə ilə Orta Asiya arasındakı quru bağlantını bərpa edir. Bu, həm TDT-nin fiziki inteqrasiyasını təmin edir, həm də global enerji, ticarət və təhlükəsizlik sistemlərində Türk dünyasının rolunu artırır. Azərbaycan Prezidenti toplantıdakı çıxışında vurğulayıb ki, Zəngəzur dəhlizi həm Orta Dəhliz, həm də Şimal-Cənub Dəhlizi çərçivəsində yeni nəqliyyat

arteriyası və ikinci marşrut kimi mühüm əhəmiyyət kəsb edir: “Sülh, regional bağlantılar və iqtisadi inkişaf-la əlaqəli olan digər mühüm istiqamət enerji təhlükəsizliyidir. Ölkəmiz bu məqsədlərin global səviyyədə təmin edilməsində fəal rol oynayır”.

Bəli, bu dəhliz təhlükəsizlik prizmasından da strateji dəyərə malikdir. Çünki o, TDT-nin iqtisadi-siyasi birliyinin təminat mexanizmini gücləndirir. Bu dəhliz həm də Türk dövlətlərinin öz resurslarını, məhsullarını və enerjisini xarici təsirlərdən asılı olmadan bir-birinə çatdırma bilməsi anlamına gəlir. Zəngəzur dəhlizi (TRİPP) Türk dünyasının gələcək inteqrasiyasının əsas rəmzi, yeni strateji sütunu və vahid güc simvolu kimi çıxış edir.

Strateji nəqliyyat koordinasiyası: Türk dünyasının tranzit gücü

TDT çərçivəsində iqtisadi və logistika əməkdaşlığı da təşkilatın gələcək möhkəmlənməsinin əsas dayaqlarından biri sayılır. Türk dünyası coğrafiyası - Orta Asiyadan Qafqaza, Anadoludan Avropaya qədər uzanan geniş bir xəritədir və bu ərazidə nəqliyyat, kommunikasiya, enerji və ticarət dəhlizləri baxımından nəhəng potensial mövcuddur. Azərbaycan bu kontekstdə əsas tranzit və inteqrasiya mərkəzidir. Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin kəsişməsində yerləşən ölkəmiz TDT ölkələrinin iqtisadi əlaqələrinin genişlənməsi

üçün real körpü rolunu oynayır. Bakı - Tiblisi - Qars dəmir yolu, Bakı Beynəlxalq Dəniz Limanı və “Dlöt” Azad İqtisadi Zonasının fəaliyyəti təkcə regionun deyil, Avrasiyanın ticarət xəritəsini yenidən formalaşdırır. Prezident İlham Əliyev Zirvə toplantısındakı çıxışında bildirib ki, nəqliyyat və kommunikasiya əlaqələri Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində strateji əhəmiyyətə malikdir. Türk dünyasının nəqliyyat, kommunikasiya, tranzit və digər istiqamətlərdə potensialından istifadə məqsədilə görü-lən işlər global əhəmiyyətli layi-

hələrin icrasına gətirib çıxarıb: “Azərbaycan Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin fəal iştirakçısıdır. Ölkəmiz Türkiyə ilə Mərkəzi Asiya arasında coğrafi, iqtisadi, nəqliyyat və digər sahələrdə körpü rolunu oynayır. 2022-ci ildən bəri Orta Dəhlizlə yükdaşımalar təqribən 90 faiz artıb. Dəhliz boyu tranzit müddətləri əhəmiyyətli dərəcədə azalıb. Xəzərin ən böyük ticarət donanması, yaxın illərdə gücü ilə 25 milyon tona çatacaq Ələt Beynəlxalq Ticarət Limanı, Bakı-Tiblisi-Qars dəmir yolu, 9 beynəlxalq hava limanı, aviasion ən böyük yükdaşımaları regionu və digər amillər Azərbaycanı beynəlxalq nəqliyyat mərkəzlərindən birinə çevirib”.

hesabına təmin ediləcək. Hazırda biz Orta Asiya, Azərbaycan, Türkiyə, Avropa yaşıllı enerji dəhlizi üzərində işləyirik”.

Azərbaycan bu prosesdə lider mövqedədir. Ölkəmiz artıq bir neçə ildir ki, “yaşıl enerji zonaları” konsepsiyasını həyata keçirir, Xəzər dənizi sahilində külək və Günəş enerjisi layihələri reallaşdırır. Bu təcrübə TDT-nin digər üzvləri üçün fəal modeldir. Türk dünyasının enerji əməkdaşlığı həm də Avropanın enerji təhlükəsizliyində balans yaranan yeni mexanizmə çevrilə bilər. Çünki yaşıl enerji dəhlizi bir tərəfdən karbon emissiyalarını azaldır, digər tərəfdən isə Türk dövlətlərinin enerji bazarında payını artırır. Bu istiqamət TDT-nin gələcək inkişaf strategiyasının “yaşıl diplomatiya” xəttini müəyyən edir. Yeni Türk dünyası artıq təkcə mədəni və hərbi birliyə deyil, enerji, ekoloji və texnoloji əməkdaşlığa əsaslanan müasir birlik modelinə çevrilir.

Strateji təmərküzləşmədə yeni mərhələ: həmrəylikdən global aktor statusuna doğru...

Beləliklə, Qəbələ Zirvəsi göstərdi ki, Türk Dövlətləri Təşkilatı artıq sadəcə mədəni və tarixi ortaq dəyərlər birliyi deyil, həm də global proseslərdə aktiv mövqe tutan siyasi və iqtisadi güc mərkəzidir. Bu mərhələdə TDT-nin qarşısında duran vəzifələr yalnız inteqrasiya deyil, həm də dünya siyasətində öz yerini müəyyənləşdirmək, beynəlxalq münasibətlər sistemində tarazlaşdırıcı faktor kimi çıxış etməkdir. Müdafiə və təhlükəsizlik sahəsində birgə addımlar, nəqliyyat və enerji dəhlizlərinin genişlənməsi, yaşıl enerji layihələri və rəqəmsal iqtisadiyyat istiqamətində əməkdaşlıq

Türk dünyasının gələcək strateji xəttini formalaşdırır. Zəngəzur dəhlizi (TRİPP, Orta Dəhliz və Yaşıl Enerji) Qovşağı kimi təşəbbüslər yalnız iqtisadi layihələr deyil, həm də vahid türk strateji məkanının rəmzləridir. Türk Dövlətləri Təşkilatı yeni dövrün realılıqları fonunda həmrəyliyin, qarşılıqlı etimadın və strateji əməkdaşlığın unikal modelinə çevrilir. Qəbələ Zirvəsi isə bu modelin siyasi manifesti kimi Türk birliyinin gələcək mərhələsinə istiqamət verir - vahid güc, vahid vizyon, vahid gələcək prinsipi ilə.

Parviz SADAYOĞLU

“Yaşıl enerji” dəhlizi: Türk dünyasının yeni imici və global enerji təhlükəsizliyindəki yeri

Dünyada global təşəbbüslərin müəllifi kimi tanınan Azərbaycan bütövlükdə Türk dünyasının qarşısında yeni üfiqlər açır - məsələn, TDT-nin gələcək inkişaf istiqamətlərindən biri kimi mahiyyət daşıyan “yaşıl enerji” və ekoloji sabitlik sahəsindəki əməkdaşlıq özündə vacib məqamları birləşdirir. Müasir dövrdə enerji təhlükəsizliyi anlayışı ənənəvi enerji ilə yanaşı həm də bərpa olunan mənbələrə əsaslanan “yaşıl” prioritetə söykənir. Bu mənada, Orta Asiya, Azərbaycan və Türkiyənin

Avropaya qədər uzanan “yaşıl enerji” dəhlizi üzərində birgə fəaliyyəti global əhəmiyyət kəsb edir. Layihə Avropaya yaşıl elektrik enerjisinin ötürülməsini nəzərdə tutur. Bu təşəbbüs həm regionun enerji ixrac imkanlarını genişləndirir, həm də TDT-nin beynəlxalq səviyyədə ekoloji məsuliyyətli tərəfdaş imicini möhkəmləndirir. Prezident çıxışında bildirib ki, Azərbaycan bir çox ölkənin enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində özünü etibarlı və əvəzolunmaz tərəfdaş kimi təsdiqləyib.

Şəxsləndirilmiş neft və qaz kəmərləri vasitəsilə Xəzər regionunun beynəlxalq bazarlara birləşdirilməsində strateji rol oynayır. Hazırda biz 14 ölkəyə təbii qaz ixrac edirik. Coğrafi əhatəsinə görə boru kəmərləri ilə təbii qaz ixrac edən ölkələr sırasında Azərbaycan birinci yerdədir: “Azərbaycan, həmçinin Günəş, külək və su elektrik enerjisi kimi bərpaolunan enerji mənbələrinə böyük sərmayələr cəlb edir. 2030-cu ilə qədər enerji istehsalımızın təxminən 40 faizi bərpaolunan mənbələr

Azərbaycan Türk dünyasının ilham mənbəyinə çevrilib...

Bakı -TDT-nin siyasi dayaqı, mənəvi mərkəzi, güclü iradəsinin təcəssümü

Azərbaycan regionda yaratdığı yeni siyasi, iqtisadi və hərbi reallıqlarla təkcə Cənubi Qafqazın deyil, bütövlükdə türk dünyasının inkişaf trayektoriyasına yeni rənəgarənglik qatıb. Sırr deyil ki, 2020-ci ildə qazanan tarixi Zəfər həm ölkəmiz, həm də geostrateji məkanımız üçün yeni mərhələ başladı - ölkəmizin beynəlxalq statusu, diplomatik çəkisi və strateji rolu fərqli müstəviyə dəşindi, eləcə də Azərbaycanın təşəbbüsü, qətiyyəti və dövlətçilik fəlsəfəsi Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) fəaliyyətində mühüm istiqamətverici faktora çevrildi. Təsədüfi deyil ki, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan hakim Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) 30 illik yubileyi münasibətilə 2022-ci ilin noyabrında Azərbaycan Prezidentinə ünvanladığı təbrik məktubunda qeyd edirdi: “Torpaqlarını işğaldan azad etmiş, regionun parlayan ulduzu olan Azərbaycan bu gün bütün türk dünyası üçün ilham mənbəyinə çevrilib”.

Son 5 ildə Azərbaycanın bütün sahələr üzrə - enerji, nəqliyyat, logistika, müdafiə, elm, mədəniyyət və humanitar əməkdaşlıq müstəvisində irəli sürdüyü təşəbbüslər praktiki nəticələr verir. Azərbaycan bütövlükdə türk birliyinin strateji gələcəyini düşünən, onu global sistemdə dayanıqlı güc mərkəzinə çevirməyə çalışan dövlət statusunda çıxış edir.

Milli-mənəvi dəyərlərimiz bizi bir ailə kimi birləşdirir...

Bu fakt Qəbələdə keçirilən TDT liderlərinin Zirvə toplantısında da vurğulandı. Zirvədə səslənən fikirlər, qəbul edilən qərarlar, imzalanan sənədlər və müəyyənləşdirilən istiqamətlər Azərbaycan liderliyinin türk dünyasının gələcəyində oynadığı rolu bir daha təsdiqlədi. Prezident İlham Əliyev tədbirdəki çıxışında vurğulayıb ki, bu gün Türk Dövlətləri Təşkilatı, sadəcə, əməkdaşlıq platforması deyil, ciddi geosiyasi mərkəzlərdən biri kimi formalaşır. Təşkilatımızın beynəlxalq səviyyədə nüfuzunun artması məmnunluq doğurur: “Ortaq tarixi və etnik köklərimiz, müştərk milli-mənəvi dəyərlərimiz bizi bir ailə kimi birləşdirir”.

Qəbələ Zirvəsi göstərdi ki, TDT artıq sadəcə regional qurum deyil, global siyasətdə öz mövqeyini və nüfuzunu müəyyənləşdirən, alternativ əməkdaşlıq modelinə malik platformadır. Azərbaycan bu modelin həm siyasi dayaqı, həm də ideoloji ilham mənbəyidir.

Azərbaycanın növbəti töhfəsi...

Azərbaycan təşkilatın fəaliyyətinin hər bir mərhələsində real dəstəyini nümayiş etdirib. Bunun bariz nümunəsi kimi, ölkəmizin TDT Katibliyinin hesabına 2 milyon ABŞ dolları məbləğində ianə köçürməsinə göstərmək olar. Bu, Bakının təşkilata sadəcə siyasi yox, həm də maddi-mənəvi məsuliyyətlə yanaşdığı-

nın sübutudur. Azərbaycan TDT-nin inkişafına həm iqtisadi, həm diplomatik, həm də informasiya dəstəyi verir. Xüsusən də Avropa istiqamətində qurumun tanınması, onun beynəlxalq arena-da legitim imicinin formalaşması baxımından Bakının fəaliyyəti xüsusi qeyd edilməlidir. Bu gün türk birliyinin simvolu kimi qə-

bul edilən Azərbaycanın gücü və iradəsi, qətiyyəti və nailiyyətləri həm də bütün türk dünyasının birgə iradəsinin təcəssümünə çevrilib.

Sərmayə və infrastruktur xəritəsində Azərbaycanın uğurlu mövqeyi...

mədəni əsaslar yaradır. Türk dünyasının humanitar paytaxtı kimi Bakı bu gün dilin, ədəbiyyatın, incəsənətin və təhsil inqisabatının yeni mərkəzinə çevrilib. Məhz bu mənəvi dəyərlər siyasi və iqtisadi əməkdaşlığa dərin mənalar qazandırır.

Azərbaycan TDT-yə üzv və müşahidəçi ölkələrlə çoxsaylı strateji sərmayə layihələri də icra edir. Qardaş dövlətlərdə həyata keçirilən enerji, sənaye, kondərrüfatı və logistika layihələri regionun integrasiyasına güclü tökən verir. Transxəzər nəqliyyat dəhlizi,

Orta Dəhliz və Zəngəzur dəhlizi kimi global əhəmiyyətli layihələr türk dünyasının birləşdirici teriyası rolunu oynayır. Azərbaycan bu layihələrin həm təşəbbüskarı, həm də əsas iştirakçısı kimi çıxış edir. Bu infrastruktur xətti iqtisadi əlaqələri möhkəmləndirməklə

yanaşı, siyasi və təhlükəsizlik baxımından da türk dövlətlərini vahid platformada birləşdirir. Çıxışında bu məqamda da toxunan dövlət başçısı deyib ki, TDT-yə üzv ölkələrlə Azərbaycan bir çox önəmli sərmayə layihələrini icra edib: “Bu günə qədər qardaş ölkələrin iqtisadiyyatına 20 milyard ABŞ dollarından çox vəsait qoyulub. Bunun əsas hissəsi Türkiyə iqtisadiyyatına qoyulmuş sərmayədir. Bununla bərabər, Azərbaycan Özbəkistanla, Qazaxıstanla, Qırğızıstanla birgə sərmayə fondları yaradıb. Bu fondlar vasitəsilə bir çox layihələr icra ediləcək. Ümumilikdə, atılan addımlar Türk dünyası daxilində iqtisadi integrasiyanın, enerji və nəqliyyat sahəsində dost və qardaş ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın dərinləşməsinə və regionumuzun dayanıqlı inkişafına xidmət edir”.

Vurğulanmalıdır ki, Azərbaycanın sərmayə fəlsəfəsi sadəcə iqtisadi qazanc məqsədi daşıyır - bu, türk həmrəyliyi iqtisadi dəyərlərini qurmaq strategiyasıdır. Ölkəmiz qardaş dövlətlərin sosial rifahının, iqtisadi sabitliyinin və regional dayanıqlığının təmin olunmasına xidmət edən siyasət yürüdür.

Ortaq dəyərlərin mərkəzi...

Türk dünyasını birləşdirən ən mühüm amillərdən biri heç şübhəsiz ortaq dil, mədəniyyət və dəyərlərimizdir. Bu istiqamətdə Azərbaycan hər zaman aparıcı rol oynayıb. Əsrlərlə yaşadığımız bu dəyərlər isə həm də bizim sabahımızın təminatçısıdır. Azərbaycan hər zaman birgə keçmişimizə, tariximizə, dəyərlərimizə hər zaman hörmətlə yanaşır - bu, Qəbələdə bir daha sübut olundu. Belə ki, çıxışında Prezident İlham Əliyev bildirib ki, ortaq tarixi və etnik köklərimiz, dillərimiz bizi bir ailə kimi birləşdirir: “Burada 1926-cı ildə Bakıda təşkil edilmiş birinci Türkoloji Qurultayın tarixi əhəmiyyətini vurğulamaq istərdim. Gələnlə birinci Türkoloji Qurultayın keçirilməsinin 100 illik yubi-

leyinin Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində tənənlə şəkildə təşkil olunmasını təklif edirəm. Əminəm ki, Zirvə Görüşümiz qəbul edəcəyimiz qərarlarla Türk Dövlətləri Təşkilatının mövqeyini daha da gücləndirəcək, xalqlarımızın rifahına və təhlükəsizliyinə əlavə töhfə verəcəkdir”.

1926-cı ildə Bakıda keçirilmiş Birinci Türkoloji Qurultay türk xalqlarının elmi, mədəni və mənəvi birliyinin təməlini qoyub. Həmin qurultayın 100 illiyinin qeyd edilməsi ilə bağlı Prezident İlham Əliyevin səsləndirdiyi təklif, əslində, türk dünyasının ortaq kimliyinin yenidən bərpasına çağırışdır. Azərbaycan bu çağırışı XXI əsrin reallıqları fonunda gerçəkləşdirmək üçün həm ideoloji, həm elmi, həm də

zırlanması və ardıcıl şəkildə gerçəkləşdirilməsi baxımından müstəsna əhəmiyyət daşıyırdı. Qurultayın iclaslarına Azərbaycan SSR Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin sədri Səməd ağa Ağamalıoğlu sədrlik etmiş, qurultayın Rəyasət Heyətinə isə Səməd ağa Ağamalıoğlu ilə yanaşı Azərbaycandan Ruhulla Axundov, Həbib Cəbiyev, tanınmış şərqşünas-tarixçi alim akademik Vasil Bartold, akademik Sergey Oldenkov, Avropa alimlərinin nümayəndəsi professor F.F.Mensel, RSFSR Xalq Maarif Nazirliyindən Naqovitsin, professor Bəkir Çobanzadə, professor Aleksandr Samoylovich, Qazaxıstandan Əhməd Baytursunov, Yakutiya-dan İsidor Baraxov,

Birinci Türkoloji Qurultay - tarixə qısa ekskurs...

Şərqşünaslıq Assosiasiyasından İlham Borozdin və M. Pavlovich, Tatarıstandan Qəlimcan İbrahimov, Başqırdıstandan İdelquzin, Türkiyədən Mehmed Fuad Köprülü, Dağıstandan Cəlaləddin Qorxmazov, Özbəkistandan Rahim İnogomov, Qara-Qırğızıstandan Tunstanov, Türkmənistandan Berdiyev, Krım-dan Osman Nuri Akçökraklı, Şimali Qafqazdan Əliyev Umar seçilmişdirlər. Əli bəy Hüseynzadə, Banq, Mustafa Quliyev, akademik Nikolay Marr, Anatoli Lunaçarski və Tomsen Qurultayın Rəyasət Heyətinə fəxri üzvlü olmuşdular.

Birinci Bakı Türkoloji Qurultayında türk dillərinin aşağıdakı yeddi böyük problemi müzakirə obyekti oldu və müvafiq qərarlara imza atıldı:

- Əlifba məsələsi;
- İmla-orfoqrafiya problemi;
- Termin məsələsi;
- Tədris-metodika məsələsi;
- Qohum və qonşu dillərin qarşılıqlı əlaqəsi və interferensiya problemləri;
- Türk dillərinin ədəbi dil problemləri, o cümlədən ortaq ədəbi dil məsələsi;
- Ulul dil nəzəriyyəsi və türk

dillərinin tarixi problemləri. Qurultay nümayəndələri tanınmış klassik, özbək şairi Əlişir Nəvəinin 500 illik yubileyində də iştirak etdilər. Qurultayın qərarına görə, II Türkoloji Qurultayın 1927-ci ildə Səmərqənd şəhərində keçirilməsi nəzərdə tutulsa da, reallaşmadı. Qurultayın qəbul etdiyi qərarlar sırasında ortaq əlifba, ortaq ədəbi dil, ortaq terminologiya kimi məsələlər xüsusilə, mühüm yer tuturdu. Yeri gəlmişkən, bu istiqamətdə TDT-nin də mühüm çağırışları və layihələri mövcuddur...

Qəbələ Bəyannaməsi qəbul olunub: “TDT+” yormatı yaradılır

Qeyd edək ki, Zirvə görüşünün sonunda Qəbələ Bəyannaməsi imzalanıb. Bəyannamədə Türk Dövlətləri Təşkilatının üzv ölkələri “Türk Həftəsi”nin keçirilməsi üçün koordinasiyanın təmin edilməsi ilə bağlı çağırışlar əks olunub. Belə ki, sonədə 2026-cı ilin yanvar ayında Vyanada keçirilməsi planlaşdırılan və Türk dünyasının beynəlxalq səviyyədə tanınması üçün daha çox töhfə verəcək “Türk Həftəsi”nin təşkilində TDT üzv dövlətləri və müşahidəçiləri ilə türk əməkdaşlıq təşkilatları arasında səmərəli koordinasiyanın təmin olunması çağırışı edilib.

Bəyannamədə TDT üzvlü ölkələrin Azərbaycanla Ermənistan arasında avqustun 8-də Vaşinqtonda əldə olunan razılaşmanı dəstəklənib. Sonədə qeyd olunub ki, təşkilat Azərbaycan və Ermənistan ara-

sında 2025-ci il avqustun 8-də Vaşinqtonda əldə olunmuş Azərbaycanın əsas ərazisi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında maneəsiz nəqliyyat əlaqəsinin təmin edəcək, regionun tranzit potensialını ortaya çıxaracaq və sülhə, sabitliyə və rifahla töhfə verəcək kommunikasiya kanallarının açılmasına dair razılaşmanı məmnunluqla qarşılayır.

Bundan başqa sonədə TDT üzvlü ölkələr TDT-nin BMT Baş Assambleyası və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatında (İƏT) müşahidəçi statusu qazanması üçün birgə səylərin artırılmasını təşviq etdiklərini bəyan ediblər. Bildirilib ki, üçüncü ölkələrin və beynəlxalq təşkilatların TDT ilə əməkdaşlığı genişləndirməyə artan marağını məmnuniyyətlə qarşılayırlar.

Türk dövlətləri arasında Strateji Tərəfdaşlıq, Ədədi Dostluq və Qar-

daşlıq Müqaviləsi də imzalanacaq. Qəbələ Bəyannaməsində TDT-nin üzv ölkələri sözügedən müqavilə layihəsinin müzakirəsinin sürətləndirilməsi çağırışı edilib. Bu müqavilə əməkdaşlıq çərçivəsini genişləndirəcək, birliyi nümayiş etdirəcək və birgə təşəbbüslərin həyata keçirilməsini sürətləndirəcək. Sonədə Təşkilatın Elm, Texnologiya, Sənaye və İnnovasiyadan məsul 2-ci Nazirlər Toplantısının oktyabrın 23-24-də Bakıda keçirilməsi də bildirilib. Üzv dövlətlər və müşahidəçi ölkələr bu sahələrdə əməkdaşlığı gücləndirmək üçün fəal iştirakı təşviq etdiklərini bəyan ediblər.

Eləcə də qurum üzvlü dövlətlərin müvafiq orqanları arasında Şərhərsəlmə və məkan planlaması və davamlı şəhər inkişafı sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu imzalanacaq. Bəyannamədə vurğulanı ki, sonədin məqsədi Azərbaycanın bilik mübadiləsi, davamlı yenidənqurma, ağıllı şəhər həlləri və regional və global platformalarda koordinasiya iştirakı

təşviq etməkdir.

Bundan başqa, Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlər 2026-cı ildə birlikdə peyk istehsal edəcək. Qəbələ Bəyannaməsində 2025-ci il iyulun 23-də İstanbulda keçirilən ilk iclasın nəticələrinin dəstəkləndirərək TDT bayrağı altında, üzv dövlətlərin ortaq müttəxəssisliyi və texnologiya gücü sayəsində əldə olunan mühüm bir nailiyyət kimi 2026-cı ildə buraxılması planlaşdırılan 12U TDT-SAT Küp Peykinin istehsalı və buraxılış prosesinin sürətləndirilməsi tapşırığı verilib. Paralel olaraq bəyannamədə üzv dövlətlərin şəhərlərin dayanıqlılığı və innovasiya sahələrində əməkdaşlığı gücləndirəcəyi də vurğulanıb. Bu məqsədlə ölkələr 13-cü Dünya Şəhər Forumu (WUF13) çərçivəsində TDT Davamlı Şəhərlər Forumunun yaradılmasına dair Bəyannatın imzalanmasını təşviq etdiklərini bildiriblər.

Qeyd edək ki TDT 12-ci sammiti çərçivəsində “TDT+” formatının təsis edilməsi haqqında qərar

imzalanıb. Bu barədə xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov bildirib. “Azərbaycanın sədrliyi dövründə türk ölkələri arasındakı əməkdaşlığın daha da güclənəcəyinə inanırıq. Gələcək görüşü çərçivəsində Qəbələ Bəyannaməsi qəbul olunub. Sənəd-

də 8 avqustda Vaşinqtonda imzalanmış Ermənistanla sülh razılaşması vurğulanıb”, - o qeyd edib.

TDT-nin 13-cü Zirvə görüşü 2026-cı ildə Türkiyədə, Qeyri-rəsmi Zirvə Görüşü isə Qazaxıstanda keçiriləcək.

Bakı Türk dünyasının birliyini və gücünü daha da artırır

Beləliklə, Azərbaycanın TDT çərçivəsində gördüyü işlər, irəliləşmələri təşəbbüslər və nümayiş etdirdiyi siyasi iradə türk birliyinin gələcək yol xəritəsini müəyyənləşdirir. Göründüyü kimi Bakı bütün istiqamətlərdə - müdafiə, enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat əlaqələri, iqlim siyasəti və rəqəmsal iqtisadiyyat kimi sahələrdə koordinasiyanın dərinləşməsinə zəruri işlər, humanitar və milli birliyin inkişafını əsas hədəf kimi müəyyənləşdirir.

Bu baxımdan Azərbaycan modelini regional deyil, global

miqyasda birləşdirici nümunədir. Bakı bu gün Türk Dövlətləri Təşkilatını həm siyasi, həm də mənəvi baxımdan gücləndirən əsas lokomotivdir.

Bütün bunlar göstərir ki, Azərbaycan qurumun strateji inkişaf xəttini müəyyən edən ideya mərkəzidir. Qəbələ Zirvəsində səslənən təşəbbüslər, təqdim olunan ideyalar və verilən qərarlar bir daha sübut etdi ki, Bakı türk dünyasının birliyi, həmrəyliyi və gücünü daha da artırmaqda qərarlıdır.

Azərbaycan Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) daha bir mötəbər tədbirinə - qurumun Dövlət Başçıları Şurasının 12-ci Zirvə Görüşünə uğurla ev sahibliyi edib. Respublikamızın digər bir tarixi şəhəri olan Qəbələdə Türkdillil ölkələrin liderlərinin iştirakı ilə baş tutan Zirvə Görüşü TDT-nin inkişafında strateji bir

Qəbələdən dünyaya mesajlar...

Bizi tarix birləşdirir!

addım kimi dəyərləndirilir. Tədbir çərçivəsində qəbul

olunan qərarlar və birgə Bəyanat qarşıdakı strateji mər-

TDT - də Azərbaycana artan inam

hələdə Türk dünyasının əsas hədəflərini müəyyənləşdirib.

Zirvə Görüşündə dost ölkələrin dövlət və hökumət başçı-

ları çıxış edərək TDT-nin gücləndirilməsi və gələcək birgə fəaliyyətlə bağlı fikirlərini bölüşüblər. Qəbələdə səsləndirilən bəyanatlar və fikirlər, ümumilikdə, Türk Dövlətləri Təşkilatının gələcək fəaliyyəti üçün indiki çağırışlar fonunda aktual olan istiqamətləri müəyyən edir.

Sədrliyin Qırğızıstandan Azərbaycana ötürülməsi

Bu gün TDT sadəcə əməkdaşlıq platforması deyil, ciddi geosiyasi mərkəzlərdən biri kimi formalaşır. Təşkilatın bu səviyyəyə yüksəlməsində və Türkdillil ölkələr arasında hazırda mömnunluq doğuran integrasiyanın güclənməsində Azərbaycanın müstəsna rolu olub. Zirvə Görüşündə liderlərin çıxışlarında belə bir ümumi qənaət ifadə olunub ki, Azərbaycan TDT-nin güclənməsinə və onun funksionallığının artmasına davamlı töhfələr verir. Dövlətimizin başçısı Türk dünyasını vahid bir ailə kimi səciyyələndirib və bildirib ki, bizi başqa yerdə gözləmirlər. Qeyd edək ki, Türk birliyinin ideyadan realığa çevrilməsində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin müstəsna xidmətləri olub. Biz qürur duyuruq ki, TDT-nin yaranmasına aparan yol Naxçıvandan başlayıb. 2009-cu ilin oktyabr ayında Naxçıvanda keçirilmiş Zirvə Görüşündə Azərbaycanın dövlət başçısının təşəbbüsü ilə “Türkdillil Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının yaranması haqqında Naxçıvan Sazişi”ni imzalanıb və Türkdillil Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının yaradılması üzrə razılığa gəlinib. Son olaraq isə Azərbaycan Türk Dövlətləri Təşkilatının Qəbələdə baş tutan Zirvə Görüşünə ev sahibliyi edib. Təşkilatın

keçdiyi yolda Azərbaycanın roluna diqqət çəkən Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarov vurğulayıb: “Qəbələ iki min illik tarixə malik qədim bir şəhərdir və bizim burada yığışmağımız heç də təsadüfi deyil. Oktyabrın 3-də 16 illiyi tamam olan Naxçıvan Sazişi olduqca vacib bir sənəddir. Bu qısa dövr ərzində təşkilatımız dinamik şəkildə inkişaf edib və regional səviyyədə nüfuzunu gücləndirib”.

Qəbələ Zirvə Görüşündə TDT-yə sərlək dost Qırğızıstandan Azərbaycana keçib. Respublikamızın qısa müstəqillik tarixində müxtəlif beynəlxalq təşkilatlara uğurlu sədrlik təcrübəsi var. Azərbaycanın tərkibində 120 dövləti bir araya gətirən Qoşulmama Hərəkatına (QH) sədrliyi dönməndə Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə bir sıra önəmli qərarlar qəbul olunub, qurumun funksionallığı və beynəlxalq nüfuzu əhəmiyyətli dərəcədə artıb. QH daxilində yeni qolların yaranması da ölkəmizin müstəsna xidmətləri sayosində mümkün olub.

O cümlədən Azərbaycanın TDT-yə bundan əvvəlki sədrliyi də bir sıra mühüm uğurlarla yadda qalıb. Məlumdur ki, respublikamızın TDT-yə bundan əvvəlki sədrliyi global pandemiya dövrünə təsadüf edib. Azərbay-

can əvvəlcədən məsuliyyətli bir gündəlik müəyyənləşdirmişdi. Ancaq global pandemiyanın yaratdığı çağırışlar fərqli idi və buna görə də respublikamız gündəliyini yeni tələblərə uyğunlaşdırmaq məcburiyyətində qaldı. Həmin çətin günlərdə Prezident İlham Əliyev o mövqedən çıxış etdi ki, global çağırışlara ancaq beynəlxalq həmrəyliyi gücləndirməklə cavab vermək mümkündür. Beləliklə, dövlətimizin başçısının təşəbbüsü ilə Türkdillil ölkələrin dövlət başçılarıнын onlayn formatda çox mühüm Zirvə Görüşü təşkil olundu. Bu, global pandemiya dövründə beynəlxalq səviyyədə təşkil olunan ilk belə tədbir idi. Həmin təcrübəyə istinad edərək belə bir qənaəti əminliklə ifadə edə bilərik: Azərbaycan bu dəfə də liderlik keyfiyyətləri nümayiş etdirməklə uğurlu sədrlik həyata keçirəcək. Buna əminliyini bildiren Prezident Sadır Japarov “Bu Zirvə Görüşü çərçivəsində Qırğız Respublikası təşkilatı sədrliyini başa çatdırır və onu qarşıda Azərbaycana ötürür. Əminəm ki, Azərbaycanın sədrliyi çərçivəsində təşkilat öz inkişafını davam etdirəcək və beynəlxalq müstəvidə nüfuzunu daha da artıracaq. Eyni zamanda, türk xalqlarının firavanlığına yönəlmiş bütün təşəbbüslər inkişaf edəcək”, - deyə bildirib.

“Türkün türklə ədavətə haqqı yoxdur”

Hazırda dünyada kədərli proseslər izlənilir. Bunlardan biri də qütbləşmənin dərinləşməsidir. Ayrı-ayrı dövlətlər bu və ya digər təşkilatlarda, ittifaqlarda birləşirlər və təəssüf ki, bu birliklərin fəaliyyəti heç də hər zaman xoş niyyətə əsaslanmır. Bu gün dünyada imperialist maraqların, güc amilinin, ikili standartların önə çıxması acı realılıqdır. Belə bir şəraitdə Türkdillil ölkələrin daha sıx birləşməsi, vahid platformadan çıxış etmələri çox vacibdir. Həm də dünyada yaranan formal birliklərdən fərqli olaraq Türkdillil ölkələrin daha sıx birləşməsinə mümkün edən çoxsaylı amillər var. Biz ilk növbədə tarix birləşdirir. Türkdillil xalqların hamısının qol-budaqlarıyq və oxşar dilləri, milli-mənəvi dəyərləri, adət-ənənələri, həyat tərzini bölüşürük. Bu xüsusda fikirlərini bölüşən Türkmənistan Xalq Məsləhətinin Sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov “Türk Dövlətləri Təşkilatı birgə tarixə, mədəniyyətə, irsə və dilə malik qardaş xalqları bir araya gətirir. Təşkilatın əsas hədəfi həmrəyliyi, dostluğu və qardaşlığı gücləndirmək, regional və beynəlxalq səviyyədə birgə fəaliyyəti təşviq etməkdir”, - deyə vurğulayıb.

İndiki dövrdə Türkdillil ölkələrin daha sıx integrasiyası-

nın vacib olduğuna diqqət çəkən Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev isə çıxışında məşhur Azərbaycan şairi Bəxtiyar Vahabzadədən sitat gətirərək deyib: “Türkün türklə ədavətə haqqı yoxdur”. Bizim ağsaqqalların dedikləri bu kimi sözləri çox yüksək tutmalı və türk dövlətlərini bir araya gətirməkdə əlimizdən gələni etməliyik”.

Kasım-Jomart Tokayev Qazaxıstan, Azərbaycan və Özbəkistan arasında yaradılmış yaşıl enerji dəhlizini Türk dünyasında uğurlu əməkdaşlığın nümunəsi kimi qiymətləndirib. İndiyədək Azərbaycan Mərkəzi Asiyada yerləşən Türkdillil ölkələrlə müxtəlif istiqamətlərdə sıx əlaqələr qurub. “Yaşıl enerji” dialoquna başlanılması ilə bu əməkdaşlıqda yeni səhifə açılır. Həm Azərbaycan, həm də Mərkəzi Asiya dövlətləri zəngin bərpə olunan enerji potensialına malikdirlər. Artıq bu sahədə investisiya qoyuluşuna və istehsal fəaliyyətlərinə start verilib. Qarşıdakı mərhələdə isə yaşıl enerjinin idxal bazarlarına ötürülməsi kimi vacib məsələni həll etmək lazımdır. Xatırladaq ki, “Azərbaycan Respublikası, Qazaxıstan Respublikası və Özbəkistan Respublikası hökumətləri arasında yaşıl enerjinin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Saziş” dövlət başçı-

ları tərəfindən 2024-cü ilin 13 noyabrında COP29 çərçivəsində imzalanıb. Həmçinin bəhs olunan Sazişin həyata keçirilməsi məqsədi ilə “Azərnerji” ASC, “Qazaxıstan Elektrik Şəbəkəsi Əməliyyat Şirkəti” və “Özbəkistan Milli Elektrik Şəbəkəsi” SC arasında “Yaşıl Dəhliz Birliyi” Birgə Müəssisəsinin Bakı şəhərində yaradılmasını nəzərdə tutan “Təsis Müqaviləsi” imzalanıb.

Yeri gəlmişkən, Qəbələ Zirvə Görüşündəki çıxışında Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban Azərbaycanda və Mərkəzi Asiya dövlətlərində reallaşdırılan yaşıl keçid layihələrinin Avropa üçün böyük önəm daşıdığını vurğulayıb. “Hörmətli cənab Prezident, Sizin heyrətamiz nailiyyətləriniz, iqtisadiyyatın inkişafı, bərpaolunan enerji resursları və bu sahəyə qoyulan sərmayə onun sübutudur ki, Mərkəzi Asiya regionu və bu region Avropa İttifaqının “qızıl ehtiyatı”dır. Cənab Prezident Əliyevə təşəkkür edirəm ki, Azərbaycanın ən mühüm qaz yatağında macar şirkətinin iştirakı üçün şərait yaratdı. Bu, bizim üçün çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bununla yanaşı, Prezident Əliyevi və Azərbaycan xalqını əmin etmək istəyirəm ki, biz təkcə dost deyilik, biz strateji tərəfdaşıq”, - deyə Baş nazir əlavə edib.

Türkiyə bölgədə sülhə və sabitliyə töhfə verəcək addımları yüksək dəyərləndirir

Haqq yolunda olan, beynəlxalq hüquq çərçivəsində davranan, ədalətli müharibə aparan qalib Azərbaycan özünün həqiqətlərini, regionda yaratdığı reallıqları dünyaya qəbul etdirməyə nail olub. Vaşinqtonda ABŞ Prezidentinin şəhidliyi ilə liderlərin verdiyi birgə Bəyanat, sülh sazişinin paraflanması bunun de-yure təsdiqlənməsidir. Qeyd olunan sənədlərin imzalanması bir daha göstərdi ki, dünya Azərbaycanın sülh gündəliyini qəbul edir.

Birgə Bəyanatda və hər iki ölkənin xarici işlər nazirləri tərəfindən paraflanan sülh sazişində regionda qalıcı sülhə nail olmağı hədəfləyən mühüm müddəalar yer alıb. Əsas müddəalardan biri ərazi bütövlüyü ilə bağlıdır. Azərbaycan və Ermənistan bir-birinin suverenliyini, ərazi bütövlüyünü, beynəlxalq sərhədlərinin toxunulmazlığını və siyasi müstəqilliyini tanıyır və hörmət edirlər.

Vaşinqtonda əldə olunan

razılaşmalara uyğun olaraq 44 günlük müharibədən sonra əhəmiyyətini itirmiş Minsk qrupu artıq de-yure də ləğv olunub. Bu o anlama gəlir ki, keçmiş Dağlıq Qarabağ problemi beynəlxalq gündəlikdən tamamilə çıxarılıb.

Beləliklə, onilliklər ərzində işğalçılıq siyasətindən əziyyət çəkən Cənubi Qafqaz coğrafiyasında yeni bir dönmə başlayır. Azərbaycanın gücü və iradəsi sayosində münasibətin əsas səbəbi aradan qaldırılıb. Ölkəmizin yaratdığı reallıqlar regionda sülh, əməkdaşlıq və təhlükəsizlik üçün yeni firsətlər açıb və bu firsətlərdən istifadə olunmalıdır.

Regionda sülhyaratma prosesinin irəliləməsinə Türkiyə hər zaman öz töhfələrini verir. Rəsmi Ankara həmçinin Vaşinqton razılaşmalarını dəstəkləyir. Qəbələdə baş tutan Zirvə Görüşündəki çıxışında ölkəsinin yanaşmalarını, bölgədə sülhə və sabitliyə töhfə verəcək addımların əhəmiyyətini diqqətə çatdıran Prezident Rə-

cəb Tayyib Ərdoğan bildirib: “Azərbaycan ilə Ermənistan arasında avqustun 8-də imzalanmış Birgə Bəyannaməni bu baxımdan xeyirli addım olaraq görür, davamının gəlməsini arzulayıq. Bu gün bir daha türk dövlətləri olaraq aramızdakı həmrəylik, qarşılıqlı hörmət və qardaşlıq ruhu ilə gələcəyə əmin addımlarla irəlilədiyimizi göstərdik. Biz böyük Türk dünyasını daha da gücləndirərək övladlarımıza miras qoyaçağıq”.

Azərbaycanın yaratdığı reallıqlar sayosində Cənubi Qafqazda sülh şəraitinin bərqərar olması digər Türkdillil ölkələrin liderləri tərəfindən də alqışlanıb. Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev Vaşinqton razılaşmalarının birgə maraqlara xidmət etdiyini bildirib. O, dövlətimizin başçısına xitab edərək deyib: “Heç bir mübaligəsiz demək olar ki, Ermənistanla imzaladığımız sülhlə bağlı Birgə Bəyannamə məhz Sizin siyasi iradənz sayosində mümkün olmuşdur və

bu, türk dövlətlərinin birgə nailiyyətidir. Bu Bəyannamə ilə iqtisadiyyat, ticarət, nəqliyyat və humanitar sahələrdə də geniş əməkdaşlıq imkanları açılır”.

Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti (ŞKTC) də keçmiş Dağlıq Qarabağ məsələsində

hər zaman Azərbaycana dəstək verib. ŞKTC-nin Prezidenti Ersin Tatar Qəbələ Zirvə Görüşündəki çıxışında bildirib ki, bu Zirvə Görüşünün ortaq tariximizə qızıl həflərlə yazılmış Qarabağ Zəfərinin beşinci ildönümünə təsadüf etməsi mühüm məna daşıyır. “Qardaş

Azərbaycanın qətiyyəti, cəsarəti və haqlı mübarizəsi ilə qazandığı bu Qələbə yalnız ərazilərinin işğaldan azad edilməsi deyil, ədalətin və milli qətiyyətin zəfəridir. Bu, böyük Türk dünyasının ortaq zəfəridir”.

Türk dünyası üçün yeni iqtisadi və tranzit imkanlar

Vaşinqtonda əldə olunan razılaşmalardan biri Zəngəzur Dəhlizinin (Tramp marşrutunun) yaradılması ilə bağlıdır. Bu dəhlizin yaradılması ilk növbədə Azərbaycanın əsas hissəsi ilə blokada şəraitində olan Naxçıvan arasında maneəsiz keçidin təmin edilməsi baxımından önəmlidir.

Eyni zamanda, bu marşrut qonşu dövlətlərin, eləcə də bütün Türkdillil ölkələrin mənafeyinə uyğundur. Azərbaycan bu dəhlizi Transxəzər marşrutunun bir qolu kimi inkişaf etdirmək niyyətindədir. Bu isə o deməkdir ki, Mərkəzi

Asiyada yerləşən Türkdillil ölkələr öz yüklərini Avropa bazarlarına daha asan çıxarmaq imkanını qazanacaqlar. “Vaşinqtonda Azərbaycanın əsas hissəsi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında Zəngəzur dəhlizinin təmin edilməsi tarixi əhəmiyyətə malikdir və bu, Türk dünyasını geosiyasi səviyyədə gücləndirəcək. Zəngəzur dəhlizinin açılması qədim İpək Yolumun bərpası ilə yanaşı, bizim ölkələr üçün yeni iqtisadi və tranzit imkanları yaradacaq. Çin, Qırğızıstan, Özbəkistan dəmir yolu layihəsi istismara verildikdən sonra

Orta Dəhlizin strateji əhəmiyyəti daha da artacaq”, - deyə Türk Dövlətləri Təşkilatının Baş katibi Kubançbek Ömürayev çıxışında bildirib.

Çıxışında “Bu gün Türk Dövlətləri Təşkilatı mühüm regional təşkilatla çevrilir”, - deyən Baş katib Türk Universitetlər Birliyiinin Daimi Katibliyinin və xüsusi proqram fondunun təsis edildiyini bildirib və qeyd edib ki, Azərbaycanın ianə etdiyi 2 milyon ABŞ dollarının bir hissəsi məhz bu layihənin maliyyələşdirilməsinə yönəldiləcək.

Mübariz ABDULLAYEV

Türk xalqlarının qardaşlıq dəstəyi

Bugünlərdə Qəbələ şəhərinin ev sahibliyi etdiyi Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) Dövlət Başçıları Şurasının 12-ci Zirvə Görüşü bir sıra əlamətdar hadisələrlə yadda qalıb. O cümlədən, oktyabrın 7-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Türkmənistan Xalq Məsləhətinin Sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov və Zirvə Görüşündə iştirak edən digər dövlət və hökumət başçıları Türkmənistan tərəfindən Füzulidə tikiləcək məscidin onlayn formatda təməlini qoyublar.

Azad Qarabağda reallaşdırılan layihələr

Vətən müharibəsi başa çatdıqdan sonra ermənilər və onların havadarları xəbərlər yayırdılar ki, Azərbaycanın işğaldan azad etdiyi əraziləri bərpa etməyə heç vaxt gücü çatmayacaq. Ancaq Azərbaycan dövləti böhs olunan ərazilərin bərpasına müharibədən sonra vaxt itirmədən başlamaqla ölkəmizin, xalqımızın bədxahlarını növbəti dəfə məyus etdi. Yeni strateji mərhələdə “Böyük Qayıdış” ölkəmizin beş mühüm prioritetindən biri kimi müəyyənləşdirilib. Azərbaycan dövləti Qarabağı cənnətə çevirmək və otuz il ərzində ağır qaçqınlıq və məcburi köçkünlük taleyi yaşamış soydaşlarımızın yurd yerlərinə qayıdışını layiqli şəkildə təmin etmək əzmindədir. Prezident İlham Əliyevin 16 noyabr 2022-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı” təsdiqlənib. Proqram çərçivəsində işğaldan azad olunmuş ərazilərdə müasir infrastruktur quruculuğu, şəhər və kəndlərin bərpası, əhalinin məskunlaşdırılması, yeni iş yerlərinin yaradılması və digər istiqamətlərdə böyük həcmli işlər reallaşdırılır. İndiyədək proqramın icrasına dövlət büdcəsindən 15 milyard ABŞ dolları məbləğində vəsait yönəldilib, 16 şəhər və kəndə keçmiş məcburi köçkünlərin qayıdışı təmin olunub. Hazırda azad edilmiş ərazilərdə 50 mindən çox insan yaşayır, çalışır və təhsil alır. Bütövlükdə, “Böyük Qayıdış”a dair I Dövlət Proqramı çərçivəsində Qarabağa və Şərqi Zəngəzura 140 min insanın köçürülməsi planlaşdırılır.

Məmnunluq doğuran haldir ki, Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində həyata keçirilən layihələrə qarşı Türkdillli ölkələr də öz

dəstəklərini verirlər. 2023 avqustun 23-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin, birinci xanım Mehriban Əliyevanın və Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin, onun xanımı Ziroatxon Mirziyoyevanın iştirakı ilə Füzulidə inşa olunan Mirzə Uluqbəy adına 1 nömrəli tam orta məktəbin açılış mərasimi baş tutub. Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev tərəfindən özbək xalqı adından hədiyyə olaraq Füzulidə inşa edilən məktəb 960 şagird yerlikdir. Üç hektar ərazidə inşa edilən məktəb binası iki mərtəbə və zirzəmidən ibarətdir. Məktəbdə 40 sinif otağı, 6 laboratoriya, 2 informatika otağı, 5 funksional tədris otağı, 500 yerlik akt zalı, idman zalı, 320 yerlik yeməcxana, kitabxana var. Məktəbin həyətəni ərazisində futbol meydançası, istirahət və keçiriləcək tədbirlər üçün yerlər, qaçış zolaqları, söhbətqahlar, nəzarət-buraxılış məntəqəsi, qazanxana, su çənləri, transformator yarımsənaye inşası inşa edilib. Tikinti işləri yüksək keyfiyyətlə həyata keçirilib.

Ötən il martın 12-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev digər oxşar tədbirdə - Füzuli şəhərində inşa olunan Kurmanqazı adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin açılış mərasimində iştirak ediblər. Prezident Kasım-Jomart Tokayevin təşəbbüsü ilə inşa olunan Mərkəzi qardaş qazax xalqının Azərbaycan xalqına hədiyyəsidir. İkimərtəbəli binada 600 uşağın bir neçə növbədə məktəbdənkonar təhsil alması üçün hər cür şərait yaradılıb. Burada mühazirə zalı, şahmat və kulinariya sinifləri, incəsənət və heykəltaraslıq studiyası, xoreografiya və idman zalı, səsyzama kabineti, musiqi və vokal sinfi, foto-videomontaj, veb-dizayn və rə-

bototexnika kabinetləri, akt zalı, 3D modeləşdirmə sinfi var. Mərkəzdə IT-startaplara və Azərbaycanın milli mədəniyyətinə, o cümlədən xalqçılıq sənətinə xüsusi diqqət yetiriləcək.

Təhsil kompleksi üçün

nif, 2 məktəbəqədər hazırlıq, 2 informatika, 2 texnologiya, 1 hərbi hazırlıq otaqları, 3 laboratoriya, kitabxana, idman və akt zalları, yeməcxana və digər sahələr yaradılıb. Təhsil müəssisəsinin maddi-texniki bazası şagirdlərə biliklərə

Kurmanqazı adının seçilməsi də təsadüfi deyil. Görkəmli musiqininin əfsanəvi əsərləri bütün Türk dünyasının mirasına çevirilib. Mərkəzin yaradılması Azərbaycan və Qazaxıstan arasında ikitərəfli münasibətlərin daha da möhkəmlənməsinə, gənclərin keyfiyyətli təhsilə, regionda yaradıcılığın, idmanın və elmin inkişafına töhfə vermək məqsədi daşıyır.

Cari il iyul ayının 3-də isə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Qırğızıstanın dövlət başçısı Sadır Japarov Ayköl Manas adına Xıdırılı kənd tam orta məktəbinin açılışını ediblər. Əlamətdar tədbir Ağdam rayonunun Xıdırılı kəndinin 1-ci mərhələsinin açılış çərçivəsində baş tutub. 528 şagird yerlik tam orta məktəbin binası 5 blokdan, o cümlədən idman zalı blokundan ibarətdir. Ərazisi 2,7 hektar olan məktəb binasında 21 si-

yüksək səviyyədə yiyələnmək üçün hərtərəfli şərait yaranır. Məktəbin ərazisində həm şagirdlərə, həm də əhaliyə xidmət göstərəcək qaçış zolağı olan geniş idman meydançası, oyun və istirahət sahələri inşa edilib.

Zirvə Görüşündə bildiriləyimi kimi, Macar qardaşlarımızın hədiyyəsi Cəbrayılda tikilən məktəbdir. Qardaş Türkiyənin şirkətləri bir çox tunellər, körpülər, yollar inşa edir.

İndi isə Qarabağın dirçəldilməsinə Türkmənistan öz töhfəsini verməyə hazırlaşır. Qardaş ölkə tərəfindən Füzulidə inşa ediləcək məscid kompleksinin ümumi ərazisi 1 hektardan çox olacaq. Məscid binasında hər biri 40 metr olmaqla 2 minarə inşa ediləcək. Əsas günbəzin hündürlüyü isə 30 metr təşkil edəcək. Burada eyni vaxtda 500 nəfər ibadət edə biləcək.

Azərbaycan da kənarda qalmır

TDT-də təmsil olunan dövlətlərin Qarabağın dirçəldilməsinə töhfə vermələri böyük rəmzi mənə daşıyır. Bu o anlama gəlir ki, eyni kölkədən gələn Türk xalqları bir-birlərinin xeyir və şərində iştirak etməyi özlərinə mənəvi borc sanırlar.

Öz növbəsində Azərbaycan

min 213 nəfər isə müxtəlif bədən xəsarətləri aldı. Zəlzələ nəticəsində 38 min 901 bina dağıldı. Verilən məlumata görə, 11 vilayət, 124 rayon, 6929 kənd və məhəllə olmaqla 120 min kvadratkilometr əraziyə və 14 milyon insana təsir edən bu zəlzələ insan itkisi və əhatə etdiyi ərazi baxımından dünya üzrə ən dağıdıcı təbii fəlakətlər siyahısına daxil olub.

Həmin o çətin günlərdə Azərbaycan da ciddi narahatlıq içində idi, bizim də qəlbimiz qardaş Türkiyə xalqı ilə bir döyünürdü. Azərbaycan təbii fəlakət bölgəsinə ilk gələn və oranı ən son tərk edən ölkə oldu. Kahramanmaraşda Prezident İlham Əliyevin xüsusi tapşırığı əsasında “Azərbaycan” məhəlləsinin yaradılması ölkəmizin Türkiyəyə qardaşlıq dəstəyinin daha bir nümunəsidir. Rəcəb Tayyib Ərdəğan “Azərbaycan” məhəlləsini iki qardaş ölkənin ən mötəbər layihələrimizdən biri, qürur tablomuz kimi səciyələndirib. Məhəllənin tikintisinə 100 milyon ABŞ dolları (170 milyon AZN) vəsait ayrılıb və tikinti işləri Azərbaycanın Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi tərəfindən həyata keçirilib. 27,6 hektarlıq ərazini əhatə edən məhəllədə 1194 mənzildən ibarət 68 yaşayış binası, Heydər Əliyev adına ibtidai məktəb, uşaq bağçası, mədəniyyət mərkəzi və digər sosial obyektlər inşa olunub. “Azərbaycan” məhəlləsinin Baş planı üzrə 7, 8, 11 və 12-ci kvartalların tikintisi artıq tamamlandı. 4 kvartalda 26 yaşayış binası yerləşir. Binalar hamısı 4 mərtəbəlidir. Bu binalarda, ümumilikdə, 456 mənzil, 328 qeyri-yasayış obyektı inşa edilib.

Atalarımız “Güc birlikdədir” deyiblər. Bunun təsdiqini ölkələrimizin genişlənən hərtərəfli inqəzasında görmək mümkündür. Türk birliyi möhkəmləndikcə biz daha inamlı oluruq. Azərbaycan işğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpasına Türkdillli ölkələrin qardaşlıq dəstəyini heç vaxt unutmayacağıq.

Mübariz FEYİZLİ

İspaniyanın dövlət katibi Azərbaycandır

Oktyabrın 8-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov İspaniya Kralığının Xarici İşlər, Avropa İttifaqı və Əməkdaşlıq Nazirliyinin ölkəmizdə səfərdə olan xarici və global məsələlər üzrə dövlət katibi Dieqo Martine-Belio ilə görüşüb.

Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsindən bildirilib ki, görüş zamanı Azərbaycan və İspaniya arasında ikitərəfli münasibətlərin cari vəziyyəti və perspektivləri, xüsusilə siyasi dialoqun əhəmiyyəti, iqtisadi, enerji, turizm, nəqliyyat, humanitar və mədəni sahələrdə əmək-

daşlıq, eləcə də regional məsələlər müzakirə olunub.

Nazir Ceyhun Bayramov İspaniya ilə münasibətlərin dostluq və qarşılıqlı hörmət prinsiplərinə əsaslandığını vurğulayaraq, iki ölkə arasında mövcud siyasi dialoqun və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsinin vacibliyini qeyd edib. Liderlər arasında ötən ilin noyabr ayında COP29 çərçivəsində Bakıda, cari ilin may ayında isə Tirana keçirilmiş görüşün əhəmiyyətini vurğulanıb.

Bununla yanaşı, cari ilin mart ayında Bakıda keçirilmiş

Azərbaycan və İspaniya arasında Strateji İqtisadi Dialo-

qun 1-ci iclasının vacib platforma olduğu bildirilib.

Görüş zamanı tərəflər, həmçinin Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında tərəfdaşlıq münasibətləri, enerji təhlükəsizliyi, yaşıl enerji və nəqliyyat-kommunikasiya layihələri üzrə əməkdaşlıq imkanlarını nəzərdən keçiriblər.

Ceyhun Bayramov postmünəqışə dövründə regionda yaranmış yeni realiaqlar, sülh prosesi, tarixi Vaşinqton görüşünün nəticələri, habelə Azərbaycanın bölgədə davamlı inkişaf və sabitlik naminə atdığı addımlar barədə qarşı tərəfə ətraflı məlumat verib.

Görüşdə, həmçinin qarşı-

lıqlı maraq doğuran beynəlxalq və regional məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparılıb.

Eyni gündə, həmçinin Azərbaycan Respublikası ilə İspaniya Kralığının Xarici İşlər nazirlikləri arasında növbəti siyasi məsləhətləşmələr keçirilib. Nümayəndə heyətinə Azərbaycan tərəfindən xarici işlər nazirinin müavini Fariz Rzaev, İspaniya tərəfindən isə Xarici İşlər, Avropa İttifaqı və Əməkdaşlıq Nazirliyinin xarici və global məsələlər üzrə dövlət katibi Dieqo Martinez-Belio başçılıq ediblər.

Dünən Londonda yerləşən tarixi Marlboro Sarayında “Dəniz səviyyəsinin dəyişməsi və qeyri-bərabər nəticələr: Xəzər dənizi və inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətləri (SIDS) üzrə təcrübələr” adlı yüksək səviyyəli iqlim dialoqu keçirilib. Tədbir 56 ölkəni birləşdirən Millətlər Birliyi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində təşkil edilib. Londondakı diplomatik korpusun nümayəndələri, həmçinin diplomatik kor-

Londonda iqlim dialoqu... Ölkəmizin COP29 uğurları müzakirə olunub

uğurla keçirildiyini xatırladaraq, COP30-a gedən yolda artıq ideyalardan çox əməli addımların atılmasının vacibliyini vurğulayıb. O, rəhbəri olduğu IDEA İctimai Birliyinin təbiətin qorunması və gənclərin bu prosesə cəlb edilməsi istiqamətində apardığı fəaliyyətlərdən də söz açıb. Leyla Əliyeva çıxışının sonunda qeyd edib ki, təbiətə münasibət insanlığa münasibətin göstəricisidir və Xəzər laqeyd yanaşmamaq onun həyat dolu gələcəyinə ümid yaradır.

Daha sonra COP29-un Sədri və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin iqlim məsələləri üzrə nümayəndəsi Muxtar Babayev çıxışında beynəlxalq birliyi Xəzər üçün də Amazon və digər tropik meşələr kimi həmrəylik göstərməyə çağırıb. O, bildirib ki, Azərbaycan bu məqsədlə BMT-nin Ətraf Mühit Proqramı ilə birlikdə 2025-2035-ci

illəri əhatə edən “Xəzər dənizinin səviyyəyə enməsi üzrə Fəaliyyət Planı” üzərində işləyir. M.Babayev Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə COP29 çərçivəsində Xəzəryanı dövlətlərin birgə bəyannamə qəbul etdiyini və əməkdaşlığın gücləndirildiyini xatırladı.

Sədr IDEA kampaniyasının Xəzərin biomüxtəlifliyinin qorunmasında mühüm rol oynaya-

dığını xüsusi qeyd edib. O, həmçinin Azərbaycanın iqlim dəyişikliyinə əziyyət çəkən kiçik ada dövlətləri ilə həmrəylik göstərdiyini, bu ölkələrdə davamlı inkişaf və adaptasiya layihələrinə dəstək verdiyini bildirdi. M.Babayev çıxışının sonunda qeyd edib ki, COP29-da verilən vədlərin yerinə yetirilməsi və iqlim maliyyəsinin artırılması beynəlxalq etimadın bərpası üçün vacibdir və Azərbaycan bundan sonra da global iqlim həmrəyliyi istiqamətində fəal rol oynaya-

nayaq.

Millətlər Birliyinin Baş katibinin müavini Suddhu Arjun Millətlər Birliyinə daxil olan ölkələrin əksəriyyətinin iqlim dəyişikliyinə mənfi təsirlərinə məruz qaldığı barədə danışıb. O, bildirib ki, Azərbaycanın COP29 Sədrliyinin xüsusi kiçik ada dövlətlərinin üzvləşdiyi problemlərə həssaslıqla yanaşması və bu problemlərin

həlli istiqamətində konkret addımlar atması olduqca təqdirəlayiqdir. Bu baxımdan, o, COP29 Sədrliyi ilə Millətlər Birliyi arasında 2024-cü ildə imzalanmış Anlaşma Memorandumu əsasında Millətlər Birliyinə daxil olan kiçik ada dövlətlərində iqlim fəaliyyətinə töhfə verməyi hədəfləyən əməkdaşlıq layihəsinə diqqət yönəldib.

Britaniya Xarici İşlər Nazirliyinin Kiçik Ada Dövlətləri üzrə xüsusi elçisi Tim Heminqs çıxışında ötən il COP29-un əldə etdiyi uğurlara nəzər yetirib. O, dəyişən su səviyyələrinin yaratdığı problemlərin miqyasını nəzərə alaraq Britaniya XİN-in bu istiqamətdə məsələlərə dəstək vermək üçün bir sıra layihələr həyata keçirdiyini deyib. T.Heminqs COP29 Sədrliyinin Millətlər Birliyi ilə Londonda bu mövzuda tədbir təşkil etməsinin alqışalayıq olduğunu söyləyib.

“Whale Guardians” təşkilatının həmtəşəvisi və icraçı direktoru Maykl Fişbek Xəzər dənizinin bioloji müxtəlifliyinə diqqət yönəldərək nəzərə çatdırıb ki, Xəzərin suyunun azalması global okeanlarda baş verə biləcək daha genişmiq-

ləndirib. O, çıxışının sonunda bildirib ki, məqsədi təkcə balıqna və digər dəniz canlılarını qorumaq deyil, Xəzər dənizi kimi dəniz ekosistemlərini də qorumaq və onların yenidən canlanmasına töhfə verməkdir.

Tədbirdə Baham, Maldiv, Antiqua və Barbuda kimi kiçik ada dövlətlərinin Londondakı səfirləri danışıq dəniz səviyyəsinin qalxmasının bu ölkələrin mövcudluğu üçün birbaşa təhlükə yaratdığını deyib, COP29 Sədrliyinə belə vacib məsələyə diqqət yönəldiyi üçün təşəkkür ediblər.

Eyni zamanda, tədbirdə Azərbaycan təbiətinə həsr olunmuş sərgi də nümayiş etdirilib. Tədbir sərgiyə baxış və rəsmi qəbulla yekunlaşıb.

Yeganə

Azərbaycan-Oman Birbaşa İnvestisiya Fondu yaradılır

İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cabbarov Oman Sultanlığına səfəri çərçivəsində bu ölkənin iqtisadiyyatı naziri Said bin Məhəmməd bin Əhməd Al Saqri ilə görüşüb. Nazirlikdən bildirilib ki, görüşdə Azərbaycan ilə Oman Sultanlığı arasında münasibətlərin yüksək səviyyədə olduğu, 30 ildən artıq diplomatik əlaqələrə, güclü İslam həmrəyliyinə və qarşılıqlı etimada əsaslanan tərəfdaşlığın mövcudluğu vurğulanıb.

İqtisadi əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsi, müqavilə-hüquq bazasının genişləndirilməsinin ikitərəfli əməkdaşlıqda önəmi qeyd olunub. Azərbaycan-Oman Birgə Biznes Şurası və İnvestisiya Əməkdaşlığı üzrə İşçi Qrupunun yaradılmasının iqtisadi əməkdaşlığın inkişafında rolu diqqətə çatdırılıb.

Ticarət və investisiya əlaqələrinin inkişafı üçün geniş potensialın olduğu və bu istiqamətdə əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinin əhəmiyyəti qeyd olunub. Azərbaycanda yaradılmış investisiya imkanları, o cümlədən

işğaldan azad edilmiş ərazilərdə, Ələt Azad İqtisadi Zonası və digər sənaye zonalarında sahibkarlığın inkişafı üçün tətbiq olunan güzəştlər barədə məlumat verilib. Bildirilib ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonları yaşıl enerji zonaları elan edilib, bu ərazilərdə aparılan genişmiqyaslı bərpa və quruculuq işləri, irimiqyaslı layihələrin icrası, nəqliyyat-logistika imkanlarının genişlənməsi regionun inkişafında mühüm rol oynayır. Vurğulanıb ki, Azərbaycanın Şərqi-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin kobuşməsinə yerləşməsi ölkəmizi regional ticarət və logistika mərkəzinə çevirib və bu, Azərbaycan-Oman iqtisadi əməkdaşlığının inkişafı üçün əlavə imkanlar yaradır. Görüşdə iqtisadi əlaqələrin daha da gücləndirilməsi, ticarət və investisiya sahəsində əməkdaşlıq potensialının reallaşdırılması, enerji, sənaye zonaları, turizm, KOB və tranzit sektorunda birgə fəaliyyətin təşviqi imkanları nəzərdən keçirilib.

Səfər çərçivəsində iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cab-

barov Oman İnvestisiya Qurumunun prezidenti Abdul-salam bin Məhəmməd Al Murşidi ilə görüşüb. İki ölkə arasında iqtisadi əməkdaşlığın mövcud vəziyyəti və tərəfdaşlığın dərinləşdirilməsi imkanları ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Tərəflər Azərbaycan və Oman arasında qarşılıqlı sərmayələrin təşviqi, regional səviyyədə birgə investisiya fəaliyyətinin genişləndirilməsi, işgüzar əlaqələrin gücləndirilməsi üçün əməkdaşlıq me-

və digər ölkələrdə strateji investisiya layihələrini həyata keçirməklə ölkələrimizin iqtisadi inkişafına töhfə verəcək. Fondun ilkin kapitalı 200 milyon dollar məbləğində müəyyən edilib. Bu məbləğin 100 milyon dolları Azərbaycan İnvestisiya Holdingi, 100 milyon dolları isə Oman İnvestisiya Qurumu tərəfindən təmin ediləcək.

Azərbaycan-Oman Birbaşa İnvestisiya Fondunun yaradılması ilə bağlı imzalanma mərasimində qeyd

xanizmlərinin təkmilləşdirilməsi imkanlarını dəyərləndiriblər.

Görüş çərçivəsində Oman İnvestisiya Qurumu və Azərbaycan İnvestisiya Holdingi arasında Azərbaycan-Oman Birbaşa İnvestisiya Fondunun yaradılması ilə bağlı Səhmdarlar Müqaviləsi imzalanıb.

Birgə Fondun fəaliyyəti ikitərəfli investisiya əməkdaşlığının güclənməsinə, ərzaq sənayesi, səhiyyə, bərpaolunan enerji, istehlak malları və logistika kimi müxtəlif sahələrdə Azərbaycan, Oman, Mərkəzi Asiya

ölkələri arasında son illərdə əməkdaşlıq daha da genişlənir. Xəzər və Mərkəzi Asiya regionuna açılan qapı olan Azərbaycan və Körfəz və Afrika regionları ilə güclü əlaqələrə malik Oman tərəfdaşlığı yeni iqtisadi sinerji formalaşdırır.

Fondun fəaliyyətinin iki ölkənin suveren investisiya institutlarının təcrübəsinin və imkanlarının əlaqələndirilməsi yolu ilə uğurlu layihələrin reallaşdırılmasına tökan verəcəyi vurğulanıb.

SEL Azərbaycanın enerji sistemində yeni idarəetmə sistemi qurur

“AzərEnerji” ASC ölkədə yeni yaradılan bərpaolunan enerji mənbələrinin şəbəkəyə inteqrasiyasını asanlaşdırmaq, idarəetməni global standartlara uy-

kanı yaranacaq. Bu texnologiya qəza risklərini vaxtında aşkar etməyə və onların böyüməsinin qarşısını almağa şərait yaradacaq. Beləliklə, WAMS sistemi

ğunlaşdırmaq və enerji sisteminin dayanıqlılığını gücləndirmək məqsədilə ABŞ-ın SEL (Schweitzer Engineering Laboratories) şirkəti ilə birgə yeni layihəyə start verib.

“AzərEnerji”dən bildirilib ki, layihə çərçivəsində Azərbaycanda WAMS - Geniş Ərazi Monitoring Sistemi (Wide Area Monitoring System) və WACS - Geniş Ərazi İdarəetmə Sistemi (Wide Area Control System) texnologiyaları tətbiq ediləcək.

İlk mərhələdə əsas elektrik stansiyaları və qovşaq yarımstansiyalarında 27 ədəd xüsusi ölçü cihazı - PMU quraşdırılır. Bu cihazlar real vaxt rejimində şəbəkədəki gərginlik, cərəyan və tezliyi dəqiq ölçərək məlumatları mərkəzi serverə ötürəcəkdir.

Bununla həm Azərbaycanın enerji sistemində, həm də Rusiya, Gürcüstan və İranla olan enerji əlaqələrinə onlayn nəzarət im-

vasitəsilə şəbəkənin vəziyyəti anlıq izlənəcək, sabitlik göstəriciləri, gərginlik dəyişmələri və enerji axınları real vaxtda görünəcək. Bu isə operatorlara daha dəqiq və operativ qərar verməyə, həmçinin bərpaolunan enerji mənbələrinin idarə edilməsini asanlaşdırmağa imkan verəcək.

WACS sistemi isə WAMS-dan daxil olan məlumatlar əsasında şəbəkədə avtomatik idarəetmə tədbirlərini həyata keçirəcək. Bu çərçivədə yükün tənzimlənməsi, generator gücünün dəyişdirilməsi, enerji axınlarının balanslaşdırılması təmin oluna- cacaq, insan müdaxiləsi və qəza riskləri minimuma endiriləcək.

Sadə dilə desək, WAMS şəbəkənin “gözləri” və “qulaqları”dır - vəziyyəti izləyir; WACS isə şəbəkənin “beyni” və “əlləri”dir - qərar qəbul edib tədbir görür.

Qəzadda münəqişənin ni-
zamlanması prosesində iştirak
səilməkdədir. Bəlgədə iki il
davam edən müharibənin yaxın
zamanda sona çatacağı gözləni-
lir. Xüsusilə, son zamanlar bey-
nəlxalq ictimaiyyətin gündə-
nəmdə önəmli mövzuya çevri-
lən Trampın sülh planı artıq
özünü doğrultmaq üzrədir. Ağ
Evin rəhbərinin çağırışından
sonra münəqişə tərəflərinin ye-
nidən tomaslara keçməsi, o

cümlədən sühl planının İsrail, Türkiyə, Misir, Qəter, Səudiyyə Ərəbistanı və digər ərəb ölkələrində tərəfindən təqdiralayıq qarşılanması bunu deməyə əsas verir. Eyni zamanda, qeyd edək ki, Tramp Ağ Evdə Kanadanın baş naziri Mark Karmi ilə görüşmə zamanı jurnalistlərə açıqlamasında bildirib ki, Qəzzada münafiqlərin nizamılaşmasına dair aparılan danışıqlarda müsbət nəticələr əldə edilməsi

ehtimalı çoxdur. O, əlavə ki, bu istiqamətdə ümidlər var. “Biz girovların dərhal azad edilməsini istəyirik. Beləliklə, komandamız indi oradadır. Başqa bir komanda da yenəcə getdi. Sözün əsl mənasında dünyanın hər bir ölkəsi bu planı dəstəkləyib. Nəşə edə biləcəyimizə dair real şans var”, - deyər Tramp vurğulayıb. Danışıklardan getdiyi bir zaman da Avropa İttifaqı da Trampın xahişini nəzərə alaraq İsrailə qarşı sanksiyalarını müzakirəsini dayandırır. “EUObserver” - nin məlumatına görə, Aİ Şurasının aşağı səviyyəli işçi qrupları bu həftə Brüsseldə Avropa Komissiyasının sanksiya təklifini müzakirə etməyəcək.

Misirin Şarm əl-Şeyx şəhərində İsrail və HƏMƏS arasında 5 saatlıq dolayı danışıqlar baş tutub. Danışıqlar müsbət ab-havadı keçsə də, HƏMƏS İsrailə müəyyən tələblər irəli sürüb. Misirin “Al-Chad” kanalının məlumatına görə, HƏMƏS hərəkəti israilli girovların fələstinli məhbuslara dəyişdirilməsindən əvvəl atəşkəs əldə edilməsində israrlıdır. Qəterin “Al Jazeera” kanalı isə HƏMƏS-in rəsmi nümayəndəsi Fauzi Barhuma

istinadən Şarm əl-Şeyxdə davam edən danışıqlarda hərəkatın əsas şərtlərini təqdim edib. O, bildirib ki, HƏMAS nümayəndə heyəti Qəzza xalqının istəklərinə cavab verən razılaşma əldə etmək üçün bütün maneələri aşmağa çalışır. Qeyd edək ki, hərəkat daimi və hərtərəfli atəşkəs, İsrail qoşunlarının Qəzza zolağından tamamilə çıxarılmasını, humanitar və ərzaq yardımlarının maneəsiz çıxışını təmin edilməsini, köçkünlərin öz evlərinə

qayıtmasını və Fələstinin milli texnokrat hakimiyyətinin nəzarəti altında yenidən qurma prosesinin dərlah başlanmasını, həmçinin ədalətli məhbub mübadiləsini tələb edir. Bundan əlavə, HƏMAS-ın rəhbərliy i girovların dēyisdirilməsi mülqabilədə azad olunacaq fələstīnlilerin siyahısına İsrail həbsxanalarında uzunmüddətli və ya ömrümlük cəza çəkən alti yüksəkkrütbəli tərəfdarının da daxil edilməsini isteyir.

Məsələ ilə bağlı Yaxın Şərq üzrə ekspert Vüqar Zifəroğlu “Yeni Azərbaycan” qəzetinə şərhində qeyd edib ki, Misirin Şərm əl-Şeyx şəhərində HƏMAS və İsrail nümayəndə heyətləri arasında təxminən 5 saat davam edən dolayı danışıqların keçirilməsi Yaxın Şərqdə gərgin vəziyyətin nizamlanması istiqamətində mühüm diplomatik hadisədir. “ABŞ Prezidenti Donald Trampın sülh planının elanından sonra bu cür təmasların baş tutması, ilk növbədə, tərəflər arasında dialoqun hələ də tamamilə qırılmadığını göstərir və Qəzza münaqişəsinin həlli istiqamətində müəyyən ümidlər yaradır. Danışıqların baş tutması özünüözlüyündə müsbət hal kimi qiymətləndirilə bilər. Bu, həm beynəlxalq vasitəçilərin – xüsusilə, Misir, Qətər və ABŞ-in səylərinin nəticəsi, həm də tərəflərin sülh imkanlarını tamamilə istisna etmədiyinə göstəricisidir. Lakin müzakirələrin uğurla nəticə

lənməsi üçün ciddi siyasi iradə, qarşılıqlı etimad və real güzəştlər tələb olunur. HƏMAS-ın silahsızlanma məsələsinə sərt yanaşması və

İsrailin təhlükəsizlik zəmanətləri ilə bağlı dəyişməz mövqeyi danışıqların əsas çətinliklərindən biridir", - deyərək V. Zifəroğlu əlavə edib ki, danışıqlarda müəyyən nəticələr əldə oluna bilər; "Ekspertlərin qənaətinə görə, Şərm əl-Şeyxdəki danışıqların yaxın perspektivdə tammiqyaslı

sülh sazişi ilə nəticələnməsi ehtimalı azdır. Ən real nəticə kimi mərhələli proses - yəni, humanitar atəşkəs, əsir dəyişimi və yardım kanallarının

V. Zifəroğlu hesab edir ki, Şərm əl-Şeyxdəki danışıqlar bölgədə gərginliyin azaldılması istiqamətində mühüm diplomatik siqnaldır. “Lakin həm İsrail, həm də HƏMAS tərəfinin “qırmızı xətləri” və daxili siyasi təzyiqləri nəzərə alınarsa belə, yaxın zamanda tam sülh razılaşmasının öldə olunması real görünür. Buna baxmayaraq, atəşkəs və humanitar razılaşmalar kimi addımlar gələcək sülh prosesinin başlanğıcı ola bilər.”.

Yunis ABDULLAYEV

Ekspertin sözlərinə görə Donald Trampın təqdim etdiyi sühl planı bölgədə davamlı, bitliyin bərqərar olmasını nədənləyir. “Plan atəşkesin təmin olunması, əsirlərin dəyərdirilməsi, HƏMAS-ın hərbi potensialının məhdudlaşdırılması və Qəzza bölgəsində beynəlxalq nəzarət altında qəd hökumətinin formalaşdırmasını nəzərdə tutur. İsrail təəbbüsbü ümmiliklə dəstəyləyir, HƏMAS isə bəzi bənləri qəbul etdiyini, digərləri bərdə isə əlavə danışıqlara ehtiyac olduğunu bildirir.”

deyər V.Zifəroğlu vurğulayıb ki, Tramp planının tərs şəkildə reallaşması çətin görünəndə, onun bəzi hissələrinin mərhələli şəkildə icrası mümkündür. “İlk növbədə tərəflərin əsir və girov dəyişimi, müvəqqəti atəşkes, yardımın bölgəyə mənasız çatdırılması kimi məsələlərdə razılığa gəlməsi ehtimal olunur. Lakin sülh prosesinin davamlı olması üçün əsas problem - HƏMAS-ın silahlı qanadının taleyi və Qəzzanın gələcək idarəçiliyi məsələsində hələ də dərin fikir ayrılıqları qalmaqdadır”.

Onların Avropada sərbəst hərəkəti məhdudlaşdırılacaq

Avropa İttifaqı Rusiyaya qarşı addımlarını daha da sərtləşdirir. Yaxın zamanda Aİ-nin 19-cu sanksiyalar paketinin qəbul olunması gözlənilir. Qeyd edək ki, Aİ-nin növbəti sanksiyalar paketində Rusiyanın enerji və bank sektorunu, müdafiə-sənaye kompleksi və xüsusi əhəmiyyət kəsb edən sektorların hədəfə alınması ilə bağlı müddəalar

əks olunub. Ən maraqlısı isə sözügedən paketdə rus diplomatların blok daxilində hərəkətinin məhdudlaşdırılmasına dair qadağalar da tətbiq olunacaqdır. Belə ki, Alın bütün üzv ölkələri rusiyalı diplomatların blok daxilində sərbəst hərəkətini məhdudlaşdırmaq barədə razılığa gəlir. “Financial Times” nəsrinin məlumatına gö

ra, Çexiya tərəfindən irəli sürülən bu təşəbbüsə əsasən Avropa paytaxtlarında fəaliyyət göstərən rus diplomatları üzv ölkənin sərhədlərini keçməzdən əvvəl planlaşdırıqları səfərlər barədə digər üzv ölkələrin hökumətlərini məlumatlandırmalıdır. Macarıstan əvvəlcə bu təklifə qarşı çıxsada, sonradan vetosunu geri götürüb. Bu arada Rusiya tərəfinin Brüsselində bu planına cavabı gicikməyib. Kremlin mətbuat katibi Dmitri Pşkov bildirib ki, Rusiya Brüsselində rus diplomatlarının Avropa İttifaqı daxilində hərəkətini məhdudlaşdırmaq qərarına cavab verməmək.

Çexiyanın xarici işlər naziri Yan Lipavski FT-yə açıqlamasında bildirib ki, Aİ Vyana Konvensiyasına uyğun olaraq qısamüddətli diplomatik vizaların verilməsi zamanı qarşılıqlılıq prinsipinə ciddi əməl etməlidir. “Şengen zonası Rusiya üçün mövcud deyil, ona görə də İspaniyada akkreditə olunmuş rusiyalı diplomatın istədiyi vaxt Праqaya gələ biləcəyinin mənası yoxdur, Xüsusilə, qeyd edirəm ki, bəzi “Rusiya casusları” özlərinə diplomata kimi təqdim edir və nəzarət-dən yayınmaq üçün tez-tez ölkələrimizin kənarında əməliyyatlar aparırlar. Onlar bir vərə-

göndərilib, başqa yerdə işləyirlər. Ev sahibi ölkənin kəşfiyyat xidmətləri nə etdiklərini bilir, lakin sərhədi keçsələr, həmin ölkənin onlara nəzarət etməsi çətinləşir”, - deyər Çexiyanın XİN rəhbəri qeyd edib.

Məsələ ilə bağlı Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin siyasi eksperti Sultan Zahidov "Yeni Azərbaycan" qəzetinə şərhində qeyd edib ki, hazırda Aİ-nin üzv ölkələri rusiyalı diplomatların Şengen zonası daxilində, o cümlədən Lixtenşteyn, Norveç və İslandiya sərhəbət rəqətının məhdudlaşdırılması

na dair təklifləri müzakirə etməkdədir. “Aİ-nin bu addımını”nın əsas səbəbi budur ki, Avropa ölkələrinə rusiyalı diplomatlar “diplomat” çətrini altında casusluq, sabotaj və dezinformasiya yaymaqla məşğuldurlar. Ona görə də onların blok daxilində hərəkətlərinə məhdudiyyətlərin qoyulması məqsədə uyğundur. Çəxiya və blokun digər üzv ölkələri belə bir qadağanın tətbiq olunmasında israrlıdır. Həmin ölkələrin rəhbərləri dəfələrlə bəyan ediblər ki, Moskva onların ölkələrinə qarşı hibrid hücumları həyata keçirir və ölkədə keçirilən seçkilərə müdaxilə edir-lər”, - deyər S.Zahidov vurğulayıb.

“1961-ci ildə beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən qəbul olunan ölkələrarası diplomatik münasibətlər haqqında Vyana konvensiyasının 26-cı maddəsinə görə, istənilən xarici ölkənin diplomatları

fəaliyyət göstərdikləri ölkənin daxilində sərbəst hərəkət edə bilirlər. Təbii ki, qadağan olunan xüsusi əraziləri çıxmaq şərti ilə. Lakin Aİ-nin rusiyalı diplomatların blok daxilində hərəkətini

məhdudlaşdırmaqla bağlı gələcək qərarı Vyana konvensiyasına tam zidd deyil. Bu, yalnız Şengen zonasına aiddir”, - deyər S.Zahidov qeyd edib.

Ekspert bildirib ki, Moskvə buna qarşı cavab tədbirlərini nəzərdən keçirə bilər. "Rusiyanın XİN rəhbərliyi bəyan edib ki, Aİ-nin rus diplomatlarının blok daxilində sərbəst hə-

rəkətini məhdudlaşdırmaqla bağlı qərarı Moskvanın əks tədbirlər görməsinə gətirib çıxara bilər. Yəni Rusiyada fəaliyyət göstərən avropalı diplomatların ölkə daxilində sər-

bəst hərəkətinə məhdudiyyət qoyulacaq. Amma Moskvanın bu cavabı Vyana konvensiyası ilə ziddiyyət təşkil edə bilər”

Yunis ABDULLAYEV

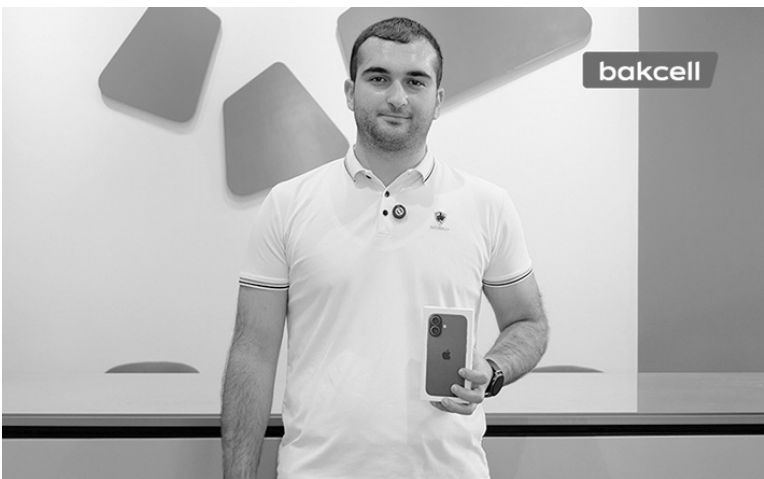
Innovasiya lideri Bakcell-in süni intellekt əsaslı mega layihəsi abunəçilər arasında yarışma yəcanı gətirdikcə artırır! Bugün daha 3 abunəçi "iPhone 17" qazanaraq qaliblər sırasına qoşulub. Beləliklə, artıq "iPhone 17" sahibinin adı məlumdur.

Bakcell abunəçiləri hər gün “iPhone 17”, hər həftə “Zenfone 10”, hər ay “Samsung Galaxy S25 Ultra” və digər smartfonlara qazana biləcəkləri kuponlar əldə edirlər. Sən də süni intellektin seçdiyi növbəti qalibi ola bilərsən!

Qalib olmaq indi çox asandır!

ketlərindən birini al və şansını 8 dəfəyədək artır:

- 1 AZN-lik “Şəns” paketi - 5 şəns + 10 şəbəbədəxili dəqiqə > *808#3#YES
- 5 AZN-lik “Şəns” paketi - 25 şəns + 100 şəbəbədəxili dəqiqə > *808#25#YES
- 20 AZN-lik “Şəns” paketi - 150 şəns + 400 şəbəbədəxili dəqiqə > *808#150#YES

**Sən də Bakcell-lə qazananlar
arasında ol!**

Ətraflı məlumat üçün: lotere-

ya.bakcell.com

“Bakcell” haqqında

“Bakcell” Azərbaycanın ilk və

ən böyük özəl telekommunikasiya şirkətidir. Hazırda şirkət üç milyondan çox müştəriyi yüksəkkeyfiyyətli və sürətli telekommunikasiya xidmətləri ilə təmin edir. Ölkə iqtisadiyyatının qeyri-neft sektorunun ən böyük investorlarından biri olan “Bakcell” süni intellekt əsaslı innovativ həllərlə Azərbaycanı dayanıqlı inkişafına töhfə verir.

“Bakcell” müxtəlif ölkələrdə telekommunikasiya, enerji, yüksək texnologiyalar və tikinti sahələrində fəaliyyət göstərən “NEQSOL Holding” beynəlxalq şirkətlər qrupunun tərkibinə daxildir.

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955,
0552004544
“Azərmatbuatayımı” ASC - 0124411991,
0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100,
0504560835

“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Bakmatbuat” MMC - 0124314313
“Ziya LTD” MMC - 0124977696,
0503067744

6 aylıq abunə - 79,20 AZN
12 aylıq abunə - 158,40 AZN

9 Oktyabr Ümumdünya Poçt Günü

Azərbaycanın 1993-cü ilin aprel ayında bu quruma üzv qəbul olunması respublikanın poçt sahəsi üzrə fəaliyyətinin genişlənməsinə əlavə imkanlar yaradıb. Müstəqil ölkə kimi ÜPI üzvü olduğu qısa zaman ərzində Azərbaycan poçtu ölkə iqtisadiyyatının digər sahələrində olduğu kimi, çox sürətli inkişaf yolu keçib. Təkcə bir faktı qeyd etmək kifayətdir ki, ölkəmiz ÜPI-nin 2004-cü ildə Buxarestdə keçirilən 23-cü Konqresində ilk dəfə olaraq, bu təşkilatın ali orqanı olan Administrativ Şuraya, 2008-ci ildə Cenevrədə keçirilən 24-cü Konqresində təşkilatın hər iki ali orqanına - Administrativ Şuraya və Poçt İstismarı Şurasına, 2016-cı ildə İstan-

bulda keçirilən 26-cı Konqresində isə yenidən Poçt İstismarı Şurasına üzv seçilib.

Azərbaycan poçt qurumu 1991-ci ildə Regional Rabitə Birliyinə (RRB), 2001-ci ildə Poçt və Telekommunikasiya Administrasiyalarının Avropa Konfransı təşkilatına (CEPT), “Azərpoçt”-un filialı olan “Azərəkspresspoçt” Rabitə Müəssisəsi isə 2002-ci ildən etibarən ÜPI-nin EMS (sürətli poçt) Kooperativinin tamhüquqlu üzvlüyünə qəbul edilib.

“Azərpoçt”-un beynəlxalq

İlk poçt markamız əsgərə həsr olunub...

Azərbaycanın ilk poçt markaları 1919-cu il oktyabrın 20-dən başlayaraq dövriyyəyə buraxılıb. İlk poçt markası Azərbaycan əsgərinə həsr olunub.

Qeyd edək ki, Azərbaycan

can poçtunun da qədim tarixi var. 1818-ci ilin iyun ayının 1-də Azərbaycan ərazisində ilk poçt rabitəsi yaradılıb. İlk poçt kontorlu respublikanın ikinci böyük şəhəri sayılan Gəncədə açılıb. Daha sonra

Poçt gündəlik həyatımızda çox zaman sadəcə məktub göndərmək kimi kimi qəbul edilir. Lakin poçt sistemi bəşəriyyətin inkişafında mühüm rol oynamış, həm də cəmiyyətin sosial, iqtisadi və mədəni strukturlarına təsir göstərmiş kompleks bir infrastrukturudur. Əslində, poçt sistemi yalnız bir əlaqə vasitəsi olmaqla kifayətlənmir, həm də insanları birləşdirən bir sistemdir. Orta əsrlərdən bəri Avropada yolların etibarlı olmaması səbəbindən

Azərbaycan poçtu sürətli inkişaf yolu keçib

sahədəki uğurlarından biri də ÜPI-nin EMS Kooperativinə tərəfindən sürətli poçt xidmətlərinin keyfiyyəti üzrə dünyanın 160-dan artıq poçt ope-

ratoru arasında keçirilən yarışlarda “Azərəkspresspoçt” RM-nin ardıcıl 9 dəfə qızıl səviyyəli Sertifikatına layiq görülməsidir.

Bakıda və Naxçıvanda poçt ekspedisiyaları təşkil edilib. Azərbaycanda poçtun dəmir yolu nəqliyyatı ilə daşınma-

sına 1883-cü il mayın 9-da Bakı-Tiflis, 1900-cü ildə isə Bakı-Dərbənd arasında başlanılıb.

Məktubunuz var...

Poçt sistemi hələ də əlaqənin ən özəl formalarından biridir

yanarması ilə bağlıdır. Ümumdünya Poçt İttifaqı poçt əlaqələrini təmin etmək və təkmilləşdirmək məqsədilə 1874-cü il oktyabrın 9-da İsveçrənin paytaxtında 22 ölkənin nümayəndələrinin imzaladığı Bern müqaviləsi ilə beynəlxalq təşkilat kimi təsis olunub. 9 oktyabrın Ümumdünya Poçt Günü kimi qeyd olunması ilə bağlı qərar isə 1969-cu ildə Yaponiyanın paytaxtı Tokio şəhərində keçirilən ÜPI-nin konqresində qəbul olunub.

Müasir poçt sistemi və texnologiyaların təsiri

Müasir dövrdə texnologiyaların inkişafı ilə poçt xidmətləri də böyük dəyişikliklərə uğrayıb. Elektron poçt (e-poçt), internet üzərindən mesajlaşma və onlayn alış-veriş kimi yeniliklər, ənənəvi poçt xidmətlərinin təhdid edən amillər olsa da, hətta bu dövrdə poçt hələ də müxtəlif sahələrdə öz funksiyasını qorumağa davam edir. Elektron və fiziki poçt xidmətləri artıq paralel olaraq fəaliyyət göstərir, həmçinin bir-birilə qarşılıqlı əlaqədədir.

Məsələn, e-ticarət bu günlərdə poçt xidmətlərinə olan tələbatı artırır. İnsanlar onlayn alış-veriş edərkən, satın aldıkları məhsulların çatdırılması üçün poçt xidmətlərindən istifadə edirlər. Bu, logistika və kuryer xidmətləri

ni daha da inkişaf etdirərək poçt sektoru üçün yeni perspektivlər açır.

Bundan əlavə, müasir texnologiyalar poçt xidmətlərinin daha sürətli və səmərəli olmasına imkan yaradır. Poçt kuryerləri, GPS sistemləri və ağıllı izləmə texnologiyaları vasitəsilə göndərişlərin yolunu anında izləmək və düzgün şəkildə təyinat etmək imkanı əldə edilir.

Poçt xidmətləri hələ də insanlar arasında əlaqələrin qurulmasında, məlumat mübadiləsində və iqtisadi inkişafda mühüm rol oynayır. Hər birimiz üçün, hətta internetin inkişaf etdiyi bir dövrdə belə, poçt hələ də əlaqənin ən özəl və ən təsirli formalarından biri olaraq qalır.

Yeganə BAYRAMOVA

Süni intellekt tərəfindən tərtib edilən press-relizlər...

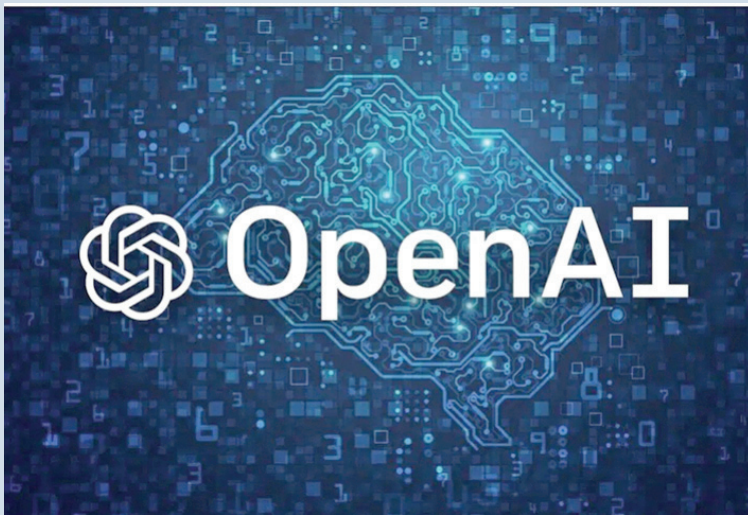
2022-ci ildən bəri Amerika şirkətləri, istehlakçıları və hətta Birləşmiş Millətlər Təşkilatı böyük dil modellərindən - insan tərəfindən yazılan kimi oxunan mətn hazırlamağa öyrədilmiş, “ChatGPT” kimi süni intellekt (AI) sistemlərindən istifadə edir.

“Cell Press Patterns” jurnalında dərc olunmuş araşdırmada tədqiqatçılar iş elanlarından tutmuş press-relizlərə qədər təhlil edilən korporativ və hökumət mətnlərinin orta hesabla 17 faizində süni intellektdən istifadə olunduğunu və bu payın artacağını göstərirlər.

Böyük dil modelləri 2022-ci ilin sonunda ictimaiyyət üçün geniş şəkildə ölçən oldu. Bu gün dünyada bir milyardan çox

insan onlardan müntəzəm istifadə edir. Tədqiqatçılar dörd müxtəlif yazı kontekstində: ABŞ-da istehlakçı şikayətləri, şirkət press-relizləri, BMT-nin press-relizləri və iş elanlarında bu süni intellekt alətlərinin tərtib edildiyi nümunələrini araşdırmaq üçün əvvəllər hazırlanmış AI aşkarlama proqramından istifadə etmək qərarına gəliblər. Onlar bu sahələrin hər birindən 2022-ci ilin yanvarından 2024-cü ilin sentyabrına qədər dərc olunmuş mətnləri toplayıb proqramdan keçiriblər.

Əvvəlcə komanda 2022-2024-cü illərdə istehlakçıların banklardan və digər maliyyə şirkətlərindən müdafiəsinə görə məsul olan ABŞ dövlət qurumu - İstehlakçıların Maliyyə Müda-

fəsi Bürosuna daxil olan 687 mindən çox şikayəti təhlil edib. Onlar aşkar ediblər ki, bu şikayətlərin təxminən 18 faizi ehtimal ki, süni intellekt tərəfindən

yazılıb.

Korporativ press-relizlərə gəldikdə, tədqiqatçılar ABŞ-da üç ən böyük: “NewsWire”, “PRWeb” və “PRNewsWire”

press-reliz platformalarında dərc olunan mətnləri təhlil ediblər. Onlar aşkar ediblər ki, “ChatGPT” işə salından bəri bu saytlardakı relizlərin təxminən dördüdə biri AI tərəfindən tərtib edilib. Xüsusilə, 2023-cü ilin sonuna qədər süni intellektdən istifadənin ən yüksək səviyyəsi elmi və texniki relizlərdə qeydə alınıb.

İş elanları ilə bağlı tədqiqatçılar müəyyən ediblər ki, “LinkedIn”də böyük şirkətlərin elanlarının süni intellekt tərəfindən yazılmaq ehtimalı azdır. Lakin, kiçik firmalardan gələn iş elanlarını araşdırdıqdan sonra, onlar elanların təxminən 10 faizində süni intellektin köməyini aşkar ediblər.

Komanda, həmçinin BMT-nin ingilis dilində yazılmış press-relizlərini də araşdırıb. Onlar mətnlərin yazılması zamanı süni intellektdən istifadənin əhəmiyyətli dərəcədə - 2023-cü ilin əvvəlindəki 3 faizdən 2024-cü ilin sonuna 13 faizə qədər artdığını aşkar ediblər. Ümumilikdə, tədqiqatçılar aşkar ediblər ki, əsasən süni intellekt tərəfindən yazılmış kimi qeyd edilən məzmunun payı 2022-ci ilin noyabrında “ChatGPT”nin buraxılmasından əvvəlki 1,5 faizdən 2023-cü ilin avqustunda 15 faizə yüksəlib. Bundan sonra artım yavaşlayıb və 2024-cü ilin avqustunda süni intellekt tətbiqetmə nisbəti təxminən 17 faiz təşkil edib.

Azercell Amazon ilə tərəfdaşlıq qurur

Rəqəmsal transformasiya strategiyasının bir hissəsi olaraq, Azercell global Amazon Partnyorlar Şəbəkəsinə (Amazon Partner Network) rəsmi şəkildə qoşularaq müvafiq sertifikatı əldə edib.

7 oktyabr tarixində Azercell və AWS (Amazon Web Services) nümayəndələrinin iştirakı ilə keçirilən görüşdə əməkdaşlığın inkişafı və yeni istiqamətlərin müəyyən edilməsi müzakirə olunub. Görüş zamanı əsas diqqət yerli süni

intellekt həllərinin inkişafı, infrastruktur layihələri, o cümlədən Direct Connect (xüsusi şəbəkə bağlantısı xidməti) və digər texnoloji istiqamətlərə yönəldilib.

Amazon rəqəmsal transformasiya proseslərinin dəstəklənməsinə, rəqəmsal bazarın inkişafına, yeni tərəfdaşların cəlb olunmasına və innovativ texnologiyaların tətbiqinə hazır olduğunu vurğulayıb. Müzakirələr zamanı xüsusi diqqət kibertəhlükəsizliyin gücləndirilməsi, texnologiya sahəsində ixtisaslı kadrların hazırlanması, İKT sahəsində fəaliyyət göstərən qadınların dəstəklənməsi və milli süni intellekt strategiyasının həyata keçirilməsi təşəbbüslərinə yönəldilib.

Görüşlər çərçivəsində kibertəhlükəsizlik, süni intellekt strategiyası və innovativ texnologiyalar mövzularında xüsusi sessiyalar da təşkil olub.

Bu tərəfdaşlıq ölkənin milli rəqəmsal ekosisteminin möhkəmləndirilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Qeyd edək ki, Amazon Web Services dünyanın ən geniş və global miqyasda ən böyük şəbəkəsinə malikdir. Şirkətin infrastrukturunu unikal şəkildə qurulub və istər bu lokal və ya kənar platformalarda fəaliyyət göstərən tətbiqlər üçün misilsiz miqyaslanma, performans və etibarlılıq təmin edir.

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası
Baş redaktor:
Alicq HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com
Ünvan: Bakı - AZ-1000, Üzeyir Hacıbəyli - 66
Telefonlar:
598-37-76, 498-82-21
498-81-24, 498-19-84

İndeks: 67100
Lisensiya: N-B-317
Tiraj: 4968
Sifariş: 2069
“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur.
Məsul nəvbətçi:
Yeganə Bayramova